

Lusteliga hågkomster kring tillsblifvelsen av ett universitet

Om en resa från en universitetsfilial till Lund till ett självständigt universitet i Växjö
berättad av

Anders Tengstrand

Förord

Linnéuniversitetet är ett ungt universitet. Det är en sammanslagning av två lärosäten, Växjö universitet och Högskolan i Kalmar. Det rymmer bl.a. olika typer av yrkesutbildningar. Där finns lärarutbildningar med rötter i de gamla lärarhögskolorna som i sin tur har små- och folkskoleseminarierna som föregångare, sjuksköterskeutbildning som tidigare haft landstinget som huvudman, högskoleingenjörsutbildning som utvecklats ur utbildning av gymnasieingenjörer samt utbildning av sjökapten och poliser. Men en viktig del kommer från den filial till Lunds universitet som startade höstterminen 1967 och som förlades till Växjö. Det var de stora studentkullarna på 1960-talet som kom riksdagen att fatta ett beslut att utlokalisera delar av grundutbildningen vid universiteten till andra orter. Vart och ett av de gamla universiteten fick en filial och där skulle man ge utbildning i klassiska akademiska ämnen som historia, statskunskap, nordiska språk, engelska och matematik – utbildningar som inte är direkt yrkesinriktade. Tillkomsten av universitetsfilialen i Växjö 1967 kan ses som starten för den resa som slutade med bildandet av Växjö universitet 1999. Tio år senare fusionerades Växjö universitet med Högskolan i Kalmar och Linnéuniversitetet bildades.

Det är om denna resa jag vill berätta och jag har gett texten titeln *Lusteliga hågkomster kring tillblifvelsen av ett universitet*. Titeln är inspirerad av mitt studium av gamla räkneläror där denna form av språkbruk inte var ovanligt. Det är mina egna minnen som är huvudkällan till min berättelse. Jag har i begränsad omfattning stött mig på skrifter som utgetts av högskolan, på några tidningsartiklar som jag sparat och på material på Internet. Några dagboksanteckningar har jag inte fört och almanackor med möten har för länge sedan försvunnit. Jag har alltså väsentligen använt det jag bär med mig i mitt eget huvud. Ordet "hågkomster" passar bra. Hågkomster är det man kommer ihåg. Men de är inte statiska. De påverkas av nya erfarenheter, nya upplevelser, nya tankar och nya känslor. Hågkomsten av en händelse behöver inte vara densamma som hur händelsen då för länge sedan verkligen ägde rum i objektiv mening. Den speglar inte bara själva händelsen utan också en utveckling över tid och gör inte anspråk på att skildra det som verkligen hände utan det som hände sett med mina ögon idag – detaljer kan ha förändrats ibland bara en aning, något har förträngts och omedvetet kanske någon detalj har lagts till för att få händelsen att passa in i ett större mönster. Det är så man ska läsa skriften. Skriften är personlig och den är min tolkning här och nu av det som inträffade då. Andra framställningar av resan från filial till universitet finns i Hans Wieslanders *Historien om en högskola* och *Drömmen om ett universitet*.

Det gamla ordet "lustelig" för tankarna till något trevligt och positivt. Och det är med det förtecknet urvalet av hågkomsterna eller minnena ska ses. Det finns de som är plågsamma på det sättet att de är genanta. När de dyker upp i hjärnan vill man ta till skämskudden. Det kan vara korkade beslut, totalt felbedömda situationer, underlåtenhet att agera eller helt enkelt ett omdömeslöst uppträdande. Sådana hågkomster tas inte upp i denna skrift helt enkelt därför att det är jobbigt att skriva om dem. Jag vill att skrivandet på min ålders höst skall vara lustfyllt. Däremot kan det finnas situationer som är besvärliga men som jag efter bästa förmåga sökt hjälpa till

med att reda ut även resultatet inte blivit det önskvärda. Dessa hågkomster är för mig trots allt positiva eftersom de ändå visar på ett engagemang och en vilja till hårt arbete.

Berättelsen startar alltså med filialtiden och avslutas med att Högskolan i Växjö får universitetsstatus 1999. Tre år senare pensioneras jag. Sammanslagningen av Växjö universitet och Högskolan i Kalmar till Linnéuniversitetet ligger alltså utanför ramen för denna framställning.

Jag vill slutligen återigen upprepa att denna skrift är personlig. Den gör inte anspråk på att vara en avhandling. De som finner mödan värt att läsa den ska ha det i minnet. För mig har det varit ett sätt att ge ett för mig meningsfyllt innehåll åt en pensionärstillvaro som kan ha sina perioder av händelsefattigdom.

Till sist vill jag tacka mina barnbarn Tomas Gustavsson, som har läst hela texten och kommenterat den, och Emma Nilsson Tengstrand, som har hjälpt mig att lägga ut den på nätet.

Växjö våren 2023

Anders Tengstrand

Några viktiga årtal

1967	Universitetsfilialer startar i Växjö, Karlstad, Örebro och Linköping. (Linköpings universitet grundas 1975)
1968	Regeringen tillsätter en utredning U68 som skall göra en översyn av den högre utbildningen i Sverige. Dess förslag presenteras 1974.
1976	Huvudbyggnaden på Teleborg invigs.
1977	En genomgripande högskolereform. Högskolan i Växjö blir en självständig högskola genom sammanslagning av universitetsfilialen och lärarhögskolan.
1988	Lärarytbildningsreform med efterföljare 1998 och 2009.
1990	Högskoleingenjörsutbildningen startar.
1993	Högskolan i Växjö får rättigheter att ge magisterutbildning i tio ämnen. Några år senare får man också rättigheter att inrätta professurer i några ämnen.
1997	Ansökan om rättigheter att kallas universitet lämnas till regeringen.
1998	Vårdhögskolan och Högskolan i Växjö går samman.
1999	Efter prövning av regeringen får Växjö, Karlstad och Örebro universitetsstatus.
2009	Linnéuniversitetet grundas.

En vägledning vid läsningen:

Den myndighet som ansvarar för högre utbildning kallades länge Universitets- och högskoleämbetet och förkortades UHÄ. I samband med reformen 1977 kom namnet att ändras till Högskoleverket och efter några år ändras tillbaka igen o.s.v. Jag har inte ansträngt mig för att få rätt namn kopplat till rätt tillfälle. Läsaren bör se Universitets- och högskoleämbetet, UHÄ och Högskoleverket som synonymer.

Kapitel 1

En tvehågsen universitetslärare

Läsåret 1966-67 undervisade jag i matematik vid Lunds universitet. Där hade jag börjat som assistent vårterminen 1957 och hade arbetat på Matematiska institutionen sedan dess med undantag av en sejour som lärare vid Högre allmänna läroverket i Trollhättan 1961-64. Jag hade med åren fått mer och mer ansvar. I början handlade det om att leda övningar och nu handlade det om kursansvar och föreläsningar. Antalet matematikstuderande var mycket stort. Över 600 studenter började läsa den inledande ettbetygskursen på hösten och det förde med sig ett stort behov av lärare. Föreläsningsgrupperna var stora och omfattade ibland 300 studenter. En rad universitetslektorat hade tillsatts och konkurrensen var då relativt måttlig. I de formella kraven för att bli universitetslektor ingick avlagd doktorsexamen. Någon sådan hade jag inte utan bara en licentiatexamen från 1961.

I Lund hade en universitetslektorstjänst utannonserats med start höstterminen 1967. Det hade naturligtvis varit fantastiskt att få den tjänsten. De provisoriska anställningar jag hittills haft skulle bytas mot en ordinarie tjänst och med en familj med tre barn skulle det innebära en stor trygghet. Men jag var ju inte formellt kompetent och en doktorsexamen låg långt borta. Visserligen kunde man få anstånd med kravet på doktorsavhandling om licentiatexamen var bra och man hade andra kvalifikationer för tjänsten, men under alla förhållanden skulle en disputerad kandidat gå före. Naturligtvis skulle jag söka tjänsten men allt fler avlade doktorsexamen så mina chanser kändes inte stora. Det verkade som det skulle bli en fortsättning med provisoriska anställningar med mycket liten trygghet. Lärare måste rimligen behövas till alla studenterna och det borgade för att det trots allt fanns en fortsättning. Men kollegor som meriterat sig genom doktorsexamen skulle komma ha ett försteg framför oss som såg till att undervisningen på grundnivå fungerade. Jag beslöt att söka en doktorandtjänst och fick faktiskt en från och med höstterminen 1967.

Jag ville emellertid gärna ha den utannonserade lektorstjänsten men insåg att jag då måste försöka förbättra mina vetenskapliga meriter. Jag hade fått ett tips från min handledare **Lars Gårding** hur jag skulle kunna utvidga min licentiatavhandling, men samtidigt tvivlade jag på att jag skulle orka med det. Jag undervisade på heltid och hemma hade jag tre barn i åldrarna 1 – 5 år och de krävde sin tid. Det såg mörkt ut och jag började tvivla och ibland tyckte jag synd om mig själv. Men så såg jag ett program på TV om konstnären **Ivar Arosenius** som åstadkom stor konst med barnen runt omkring sig. Kunde han göra det så skulle jag väl kunna skriva en liten artikel i matematik på några månader. Jag satte igång och fick till slut ihop några sidor som åtminstone delvis löste det problem Gårding gett mig. Det blev en handskriven version som jag bifogade min ansökan. Att skriva ut den på maskin hanns inte med. På den tiden var det ett tidsödande arbete att skriva matematisk text på maskin.

Men så dök där upp en annan möjlighet. Till Lunds universitets filial i Växjö, som skulle starta 1967, behövdes en universitetslektor i matematik. Som jag tidigare nämnt hade

de stora elevkullarna vid universiteten gjort det svårt att klara bl.a. bostadssituationen. Undervisningen blev också lidande. Stora föreläsningsgrupper gjorde den opersonlig och det var svårt att skaffa kompetenta lärare. Filialen till Lund hamnade alltså i Växjö som vann över konkurrenterna Jönköping och Kalmar. De politiska förvecklingarna bakom beslutet hade jag då ingen aning om. De fick jag till livs mycket senare. Vad som var viktigt då var att det fanns en tjänst och att jag kunde söka den om jag ville. Men ville jag det? Jag var osäker. Jag hade på känn att mina tankar om att en gång disputerat i så fall inte skulle kunna förverkligas och jag skulle lämna den institution där jag trivdes för en relativt ensam tillvaro i en stad där jag aldrig varit. Visserligen skulle jag, om jag fick tjänsten, fortfarande vara en del matematiska institutionen i Lund men på 20 mils avstånd. Min familj var inte speciellt förtjust i att flytta. Den allmänna inställningen vid Lunds universitet till filialverksamheten var heller inte odelat positiv. Skulle undervisningen där verkligen kunna hålla god akademisk kvalitet? Karnevalståget 1966 avslutades med ett utedass och en skylt med texten "Universitetsfilial".

Det fanns alltså tvivel av principiell natur på den framtida filialverksamheten hos många och tvivel av mer personlig natur hos mig själv. Men jag uppmanades av ledningen på institutionen att söka tjänsten och jag gjorde det och bifogade givetvis min lilla handskrivna "artikel". Man kan ju alltid hoppa av tyckte jag.

Tiden gick och det blev klart att jag inte skulle få tjänsten i Lund. Den gick till **Gert Almqvist** som hade disputerat i Stockholm. Vi kom att känna varandra väl genom åren och arbetade tillsammans i en del projekt. Jag började undra hur det skulle gå med tjänsten i Växjö och till slut fick jag meddelande om att jag fått den. Skulle jag tacka ja? Dagarna gick utan att jag tog något initiativ i någondera riktningen. Till slut närmade det sig terminsstart och jag blev kallad till ett möte i Växjö. Nu blev det skarpt läge och det var omöjligt att dra sig ur.

Hela familjen packade in sig i vår bil. Vi hade bokat rum på Hotell Esplanad och dagen efter mötet skulle en fastighetsmäklare visa oss några villor som var till salu. Vi hade svårt att komma iväg – kanske var det tvivlet på att det var rätt val som låg och gnagde. Jag kom för sent till mötet och skämdes för det. Vid mötet närvarade de nyutnämnda lärarna i historia, statskunskap, engelska, nordiska språk och matematik. Samordnare för verksamheten var **Birger Sallnäs** som var universitetslektor i historia. Statskunskap representerades av **Hans Wieslander**, som senare skulle bli samordnare och så småningom rektor. Med på mötet var också den administrative chefen byrådirektören **Lars Wrååk**. Jag har inga minnen av vad som avhandlades. Det jag minns var att jag kom för sent. Men det måste ha slagit mig att jag kommit till en helt annan miljö än den jag var van vid. På institutionen i Lund träffade jag bara matematiker. I detta sällskap var jag ensam matematiker och mina kollegor representerade helt andra ämnen. Det kändes ovant.

Dagen efter mötet tog en fastighetsmäklare hand om oss och vi besökte ett antal villor som var till salu. Det var väl ingen som vi direkt fastnade för och efter genomgången var vi mycket trötta och fick tipset att besöka Evedal, en badplats vid Helgasjön norr om Växjö, innan vi åkte hem. Vi slog oss ner, barnen badade i sjön som var lagom grund. Vi kunde koppla av och njuta av skönheten. Sjön, ängen och den lummiga grönskan ingav lugn och ro. Plötsligt såg allt ljusare ut. Den småländska naturen var vacker. Det skulle nog gå att trivas här. De problem jag tidigare sett förvandlades till utmaningar och

möjligheter. Jag var visserligen ensam matematiker men det betydde samtidigt att jag hade stora möjligheter att inom de ramar som gavs sätta min egen prägel på undervisningen. Vi bestämde oss för att jag skulle veckopendla till dess vi hittade ett hus vi kände för. Jag hyrde så småningom ett inackorderingsrum i en stor villa vid Växjösjön och i november flyttade vi in i det hus på Klavérvägen där jag fortfarande bor. Under en lång rad av år skulle Evedal vara ett självklart utflyktsmål under sommarmånaderna.

Kapitel 2 De första åren – nybyggaranda

Invigningen

Naturligtvis skulle den nya universitetsfilialen invigas. Rektor **Philip Sandblom** i full ornat ledde ett tåg av honoratiores från Lunds universitet och från centrala och lokala myndigheter genom stadens centrum till Växjö Teater där själva invigningen skulle äga rum. Det hällregnade och rektorshatten slokade betänkligt. Men det kändes högtidligt. Det var något nytt som skulle starta.

Händelsen uppmärksammades också i media och då inte bara lokalt. Den gav bl.a. upphov till ett inslag i Aktuellt. Någon timme innan invigningen gjorde jag ett ärende till mitt tjänsterum. När jag gick genom korridorerna stötte jag på ett kamerateam. De bad mig gå in genom en dörr och fotograferade den promenaden. Den sekvensen sändes sedan i TV och jag fick symbolisera studenterna. Tydligen såg jag mer ut som en student än som en lärare. Nu känns det smickrande men det gjorde det inte då.

Själva invigningen inne på teatern innehöll naturligtvis tal där universitetsfilialens betydelse för nationen och regionen framhölls. Jag minns att stadsrådet **Sven Moberg**, som ansågs vara idégivare till filialtanken, landshövding **Gunnar Helén**, rektor Philip Sandblom, stadsfullmäktiges ordförande **Georg Lücklig**, universitetsfilialens samordnare Birger Sallnäs och den nybildade studentkårens ordförande **Owe Olsson** talade. Ärligt talat minns jag inte mycket av själva talen. Förmodligen kom man också in på förhistorien: Hur filialidén föddes på departementet? Hur Växjö gick segrande ur striden mellan de tre residensorterna Jönköping, Kalmar och Växjö?

Jag vet inte om Växjös argument kom upp under invigningen eller om jag fått höra dem senare. Att Växjös starke man Georg Lücklig hade mycket goda kontakter med dåvarande finansminister **Gunnar Sträng** hade förmodligen stor betydelse. Lücklig såg också till att reservera åkermark för framtida byggnationer på Teleborgsområdet. Några år senare framförde dåvarande kommunfullmäktiges ordförande **Ingvar Dominique** för mig ett argument som han kallade cirkelbeviset. Genom att rita cirklar med radien 10 mil och medelpunkter i de tre konkurrerande städerna fick man en bild av rekryteringsområdet. För Jönköpings del kom stora delar cirkeln att innehålla områden där studenterna hade närmare till Linköping än till Jönköping. Kalmars cirkel kom att till hälften hamna i Östersjön. Växjö klarade sig bäst.

Talen stärkte oss som skulle arbeta på golvet. Det var något nytt och viktigt som skulle starta och som vi skulle vara med om att skapa. Men litet smolk i glädjebägaren var att Lundaspexarna som skulle underhålla oss blev försenade. De hade tagit fel på stad och åkt till Eksjö istället. Kanske tyckte inte alla att bildandet av en universitetsfilial var en viktig händelse. Men det glömdes snart. Efter invigningen var det stor galamiddag med fler oratoriska utgjtelser. Vilka som talade och vad se sade har jag glömt men det var säkert storvulet. Men jag kommer ihåg en sak. När festen var slut tog jag adjö och tackade Georg Lücklig och han sade stillsamt och vänligt men ändå uppfordrande: "Ja nu är det upp till er att förverkliga det hela." Jag har ofta tänkt på de orden under årens lopp.

Matematikundervisningen

Stor tillströmning

Invigningen ägde rum några veckor efter det att undervisningen börjat. Tillströmningen av studenter var stor och det gällde inte minst matematikämnet. Antalet nybörjare var omkring 120 och det var naturligtvis omöjligt för en lärare att ensam klara av att undervisa så många. **Ulf Söderström**, som var lektor i matematik vid stadens tekniska gymnasium Teknikum, ställde upp och hjälpte till och utan honom hade matematikundervisningen inte fungerat. Matematik var ett av de ämnen som nationellt hade mest nybörjarstudenter och det satte också sin prägel på tillströmningen i Växjö. Till det kom ett uppdämt behov. Många som tyckte Lund var alltför långt borta både geografiskt och framför allt kulturellt tog chansen och började studera på ett lärosäte som låg nära hemmet.

Även under de följande åren var antalet studenter högt. Det höll sig över hundra. Behovet av lärare blev akut. Ulf Söderström kunde inte i längden fortsätta att ta så stort ansvar för undervisningen. Fler lärare behövdes. Ekonomiskt var det inga problem. På den tiden fick vi anslag i proportion till de studenter som registrerades vid terminsstarten och vi var skyldiga att undervisa dem som kom. Inga förhandsanmälningar krävdes så det var först vid terminsstarten som vi visste hur många studenter vi skulle undervisa. Planeringen fick bygga på kvalificerade gissningar. Inför höstterminen 1968 anställdes en universitetsadjunkt **Eva Bergenek**, som jag haft som student under min sejour i Lund. Något år senare anställdes hennes studiekamrat **Christina Hall**. De båda gjorde under några år ett stort och viktigt arbete innan de försvann till annan verksamhet. De gifte sig. Eva ändrade sitt namn till Enqvist och Christina lade Fredriksen till sitt efternamn.

Större ansvar och tätare studentkontakter

Arbetet vid universitetsfilialen skiljde sig på många sätt från det jag var van vid från matematiska institutionen i Lund. Matematiken var förvisso densamma och även om det tekniska förutsättningarna för föreläsningsverksamheten var mer primitiva i Växjö än i Lund så var skillnaderna i grunden inte så stora. Det gällde även räkneövningar och seminarier. Den stora skillnaden för mig låg i att jag hade totalansvar. Schema skulle läggas, lektionerna skulle fördelas mellan lärare, studenterna behövde ofta någon form av studierådgivning, skrivningar skulle planeras och rättas m.m. Det var inte, som under min tid i Lund, bara att förbereda och hålla lektioner.

Jag märkte rätt snart att kontakterna med studenterna blev intensivare än de var i Lund. Det var en konsekvens av småskaligheten, men jag hade också infört en ny gammal undervisningsform som stimulerade dialogen mellan lärare och student. Filialens första år sammanföll med studentrevolten. I Paris tog den sig våldsamma uttryck. I Stockholm var det snällare. Där nöjde man sig med att ockupera sitt eget kårhus. I Växjö märktes den knappast alls men för säkerhets skull införde jag ett kontaktorgan mellan lärare och studenter. Vi kallade det institutionskollegium. En student från varje undervisningsgrupp samlades och diskuterade utbildningen och undervisningen med oss lärare några gånger under ett läsår. En av studenterna i kollegiet fick en mer formell ställning som representant för ämnet. **Kjell Gunnarsson**, som så småningom kom att tillhöra ledningen för det som blev Högskolan i Växjö, var en av de första student-representanterna. Han blev så småningom universitetsdirektör vid Malmö universitet.

En annan var **Ola Sallnäs**, som också var studentkårsordförande och som fick mig att inse att matematikens historia var ett viktigt område. Han blev så småningom professor vid Lantbruksuniversitetet i Alnarp.

Som jag tidigare nämnt var kontakterna med studenterna betydligt intensivare än de jag hade haft i Lund. Det kändes som alla kände alla. Under de första åren bildade vi Matematiska sällskapet i Växjö som hade motsvarigheten i Lund som modell. Lunds matematiska sällskap hade grundats på 1940-talet av bl.a. **Tage Erlander** och hans dåvarande fästman **Aina**. I Växjö bestod sällskapets verksamhet av någon sammankomst i terminen med en föreläsning och efterföljande måltid. Ofta ägde den rum på Teleborgs slott. Uppslutningen var mycket god och bland föreläsarna märktes **Carl-Erik Fröberg** (grundare av ämnet Numerisk analys i Lund och mannen bakom Lunds första dator), Lars Gårding, **Viggo Edén** (matematiker och pianist), **Sten von Friesen** och **David Ingvar**. De båda sistnämnda var kända från det populära TV-programmet *Fråga Lund*. När elevantalet så småningom minskade upphörde verksamheten i Växjö.

Nationella problem. Alltför många klarade inte studierna.

Utvecklingsarbeten.

Ett problem med den svenska högskoleutbildningen i matematik var att alltför många inte klarade av studierna i rimlig tid. Så här i efterhand kan man kanske anta att en anledning var det stora antalet studenter. Många av dem hade kanske egentligen inte intresse för ämnet utan läste det för att "det kan vara bra att ha". Men det tog man inte hänsyn till man från centralt håll. Man ville öka det som kallades genomströmningen. En utredare **Ingemar Lind**, som var universitetslektor i matematik vid dåvarande universitetsfilialen i Linköping, tillsattes. Han besökte de olika matematikinstitutionerna i landet för att kartlägga hur de tog hand om studenterna. Jag vill minnas att Växjö kom väl ut ur den undersökningen. Kjell Gunnarsson, som då var ämnets studentrepresentant, blev sedan ledamot i en nationell arbetsgrupp som skulle ge förslag på förändringar av undervisningen. Det arbetet avslutades med en konferens. Ett av förslagen var om jag kommer ihåg rätt att införa någon form av delprov. Diskussionen om genomströmningen kom under några år att dominera den nationella diskussionen om matematikundervisningen vid universiteten. Jämförelser blev ofrånkomliga. Matematiken i Växjö var ju en del av Matematiska institutionen i Lund och hade samma prov och samma rättningsnormer. Vi i Växjö kunde glädja oss åt att vi hade bättre resultat än moderinstitutionen.

Ett av resultaten av diskussionerna för att förbättra matematikundervisningen var ett ökat intresse för läroboksförfattande och jag var själv involverad i den verksamheten. Eva Bergenek och jag skrev ett studiematerial till en mycket trevlig nyskriven lärobok i algebra av Gert Almqvist. Studiematerial med lösta och olösta uppgifter var en nyhet som utvecklades på slutet av 60-talet och början av 70-talet. Tillsammans med ett antal kollegor från Linköping bl.a. Ingemar Lind deltog jag också i utformandet av ett stort material i algebra och linjär algebra. Samarbetet med kollegorna i Linköping gav mig också kontakter som gjorde det möjligt att följa hur högskoleutbildningen i Linköping utvecklades till ett universitet. Linköping låg före de tre andra filialerna genom att de hade utbildning av civilingenjörer. En idé som föll Universitetskanslersämbetet i smaken var att organisera forskningen inom filosofisk fakultet i teman och i det arbetet var Ingemar Lind en drivande kraft.

Birger Sallnäs död

Den 24 januari 1970 avled universitetsfilialens samordnare Birger Sallnäs. Han betydde mycket för att verksamheten fick en god start. Han månade om studenterna, han skapade en trivsamt atmosfär bland personalen och han såg till att alla kände sig delaktiga och betydelsefulla. Han blickade också framåt för att skapa möjligheter för filialen att utvecklas. Nya ämnen måste komplettera de ursprungliga fem och han arbetade för att naturvetenskapliga ämnen skulle bli en del av utbudet. Han utvecklade kontaktnät med kommuner och regionen, med länsstyrelse, med regionens företag och med centrala myndigheter som regering och universitetskanslersämbetet. Den som fortsatte hans arbete blev Hans Wieslander, som under mer än tjugo år skulle leda högskoleutbildningen i Växjö först som samordnare vid universitetsfilialen och från och med höstterminen 1977 till 1994 som rektor vid Högskolan i Växjö.

Nya ämnen

De fem ämnen som universitetsfilialen startade med utökades under de första åren med numerisk analys, statistik, nationalekonomi, företagsekonomi, kulturgeografi, sociologi, pedagogik, psykologi, informationsteknik, tyska, franska och litteraturvetenskap. Det innebar att man kunde läsa till en fil. kand. inom humaniora, samhällsvetenskap och ekonomi vid universitetsfilialen.

Matematikämnet var till skillnad från övriga ämnen relativt isolerat. De som ville läsa en fil. kand. med den vanliga kombinationen matematik och fysik och som läst matematik i Växjö måste flytta till t.ex. Lund för att få en komplett examen. Vi gjorde försök att få ämnet fysik som en del av filialens ämnesutbud men det ansågs vara för dyrbart. Kostnaderna för laboratorieutrustning var för höga. En s.k. extramural kurs motsvarande ett års studier arrangerades 1968-69 med ledning från Lund. De teoretiska momenten och några laborationer förlades till Växjö men många laborationer fick göras i Lund. Den kursen blev en engångsföreteelse. En möjlighet att få en examen där matematik ingick öppnade sig då ämnet numerisk analys förlades till Växjö. Det visade sig gynnsamt på lång sikt. Ur det ämnet utvecklades datavetenskap och informatik som långt senare skulle bli vitala delar av den nya högskolans utbildning. Men fysik, kemi och biologi lät vänta på sig och tillfördes först då lärarutbildningen blev en del av den nya högskolan.

Lokalsituationen

Vid starten 1967 hade universitetsfilialen sina lokaler i ett hus på Norra Esplanaden mitt emot det gamla fängelset. Där hade vi våra tjänsterum och där fanns lokaler för seminarier. Där byggdes också biblioteket upp under ledning av **Fredrik Liepe**. Föreläsningar för större grupper ägde rum i IOGT:s festsal där en stor svart tavla placerats på scenen. Den var nödvändig för föreläsningar i matematik, men jag märkte snabbt att jag inte kunde utnyttja hela tavelytan. Delar av den kunde inte ses av alla så jag fick avgränsa ett område som jag kunde använda. Efter hand tröttnade jag på det och använde en form av overheadprojektor där jag kunde skriva direkt på ett transparent material som jag vevade fram från en rulle. När jag träffar gamla studenter minns de detta mycket tydligt. Däremot är jag inte så säker på att de kom ihåg vad som stod på rullarna.

Historieämnet avvek från de övriga och lokaliserades till Utvandrarnas hus som var färdigbyggd hösten 1967 men som invigdes och togs i bruk året efter. Eftersom Birger Sallnäs tid i hög grad togs i anspråk för rollen som samordnare blev **Lars-Olof Larsson** den som ledde ämnet och han skulle göra så i många år med stor framgång.

När antalet ämnen växte blev naturligtvis localsituationen ohållbar och lokalerna på Norra Esplanaden räckte inte till. Några ämnen inom samhällsvetenskap och ekonomi kunde erbjudas lokaler i det hus på Västra Esplanaden som bl.a. innehöll nöjespalatset Oleo. Ämnena matematik, statistik och kulturgeografi inhystes i den byggnad på Storgatan som en gång varit dövstumskola och som var granne med Lärarhögskolan.

Naturligtvis fanns det planer på att samla hela verksamheten på ett ställe och då var det naturligt att tänka sig det område på Teleborg som Georg Lücklig en gång reserverat för ett framtida universitet. Men det arbetet återkommer jag till längre fram.

Kontakter utåt

En kvalitativ skillnad mellan verksamheterna i Lund och Växjö var att man i Växjö fick en typ av kontakter som man inte haft som medarbetare på en stor institution i Lund. Universitetsfilialen var något nytt och fick stor uppmärksamhet och dess betydelse för regionen ansågs vara stort. Som lärare och ämnesföreträdare träffade jag i tjänsten kommunalråd och landshövdingar. Vi lärare fick också kontakter med de större företagen i kommunen. Det var diskussioner om projekt, nya ämnen, lokalbehov m.m. Universitetsfilialernas verksamhet uppmärksammades också nationellt och jag minns att vi hade besök både av universitetskansler **Hans Löwbeer** och utbildningsminister **Ingvar Carlsson**.

Eftersom universitetsfilialen var en del av Lund universitet så besökte en delegation från universitetet med rektor i spetsen Växjö en gång om året till dess Växjö fick en egen självständig högskola 1977. Vid samtliga dessa möten var i regel samtliga ämnen representerade och problem och framtidsplaner kunde diskuteras mycket informellt.

Medarbetare och studentkår

Kollegorna på institutionen i Lund

Under de första åren var medarbetarna av två slag. Matematikämnet i Växjö var en del av matematiska institutionen i Lund och lärarna där var mina kollegor. De befann sig visserligen 20 mil bort men de många åren på institutionen hade skapat starka band till dem. Jag var formellt ledamot av institutionsstyrelsen som medförde resor till Lund med jämna mellanrum. Det gemensamma arbetet med kursinnehåll och tentamina innebar relativt täta kontakter. Samhörigheten med kollegorna i Lund var en viktig del i det dagliga arbetet.

Kollegorna i Växjö

Den andra typen av medarbetare var de i Växjö. Där var administratörerna som var viktiga för att vardagen skulle fungera. Jag vill särskilt nämna **Gunvor Runbert** som hade hand om registrering av nya studenter. Till henne kunde man gå för att få råd i

många frågor eller för att bara prata om bekymmer och glädjeämnen i arbetet. Där var också lärarna i andra ämnen. Vi kände alla att vi höll på att bygga upp något nytt även om våra ämnen var helt olika. Kanske var det just olikheterna som gjorde arbetet vid filialen särskilt spännande. Att vid kaffebordet få höra lektorn i engelska tala om sin forskning om pidginspråk, att få lyssna till diskussioner om regional historia, att försöka följa nationalekonomernas forskning om arbetsmarknadspolitik och få möjlighet att ge synpunkter på matematiska modeller inom området samt att få en inblick i företagsekonomernas forskning kring entreprenörskap fick mig att på ett påtagligt sätt inse att den akademiska världen bestod av mer än matematik och naturvetenskap.

Miljön på filialen var till en början mycket liten och alla kände alla. Alla medarbetare kunde det första året samlas kring fikabordet. Naturligtvis växte kollegiet med fler ämnen men miljön präglades hela tiden av närhet och av en känsla att vi höll på att skapa något nytt tillsammans. Av dem som samlades vid fikabordet höstterminen 1967 finns i skrivande stund, våren 2023, endast tre kvar i livet. Förutom jag själv är det **Gunnel Strååt**, som satt i telefonväxeln och var studentens första kontakt med verksamheten, samt **John Obitz**, som var vaktmästare och allt i allo. Gunnel arbetade inom organisationen till sin pensionering medan John efter ett antal år fick en tjänst inom näringslivet. John och jag var båda fotbollsintresserade och vi besökte tillsammans de flesta av Östers hemmamatcher.

Studenterna

Studenterna kan ses som huvudpersoner i en högskola. De kommer och går men utan dem blir det ingen verksamhet. Det kan vara skäl att begrunda att vid de första universiteten som bildades under medeltiden anställdes lärarna av studenterna. Studenterna är inte bara mottagare av vår undervisning utan de är också medaktörer i lärosätets styrning och även om de nu inte själva anställer lärare så är de med vid anställningsförfarandet. De utgör en kraft för att göra lärosätet bättre. Så var det i hög grad vid universitetsfilialen där studentkåren spelade en betydelsefull roll. Under de första åren utvecklades ett nära och informellt samarbete mellan de anställda vid filialen och de valda ledamöterna för studentkåren. Det stärkte nybyggerandan.

Det var då obligatoriskt för studenter att vara medlem i en studentkår. Studenterna i Växjö skulle vara medlemmar i Studentkåren i Växjö som var en självständig kår utan formella band med Lunds studentkår. Som alla kårer gav de ut en egen tidning där stort och smått uppmärksammades från de senaste nyheterna på utbildningsfronten till fester av olika slag. Växjös tidning fick namnet *Sista Brevet*. Förutom utbildningsbevakning stod kåren för olika typer av sociala arrangemang som kunde vara mer eller mindre studentikosa. Jag minns särskilt en rad evenemang under den gemensamma rubriken "Vägra Vinter!".

Nybyggeranda

Nybyggeranda – jag har upprepat det ordet ett antal gånger och det är nybyggeranda jag framför allt förknippar med de första åren i Växjö. Vi som arbetade vid universitetsfilialen och jag tror de flesta av våra studenter var besjälade av att utveckla verksamheten. Den skulle bli större och bättre. Kanske upplevde vi ibland att de gamla universiteten såg ner på oss men det tjänade som tändvätska. Vi var med om att bygga upp något från grunden och kände oss delaktiga i det arbetet. Jag minns att Ingvar

Carlsson, som då var utbildningsminister, var på besök och träffade lärare och administrativ personal. Jag hade fått uppdraget att ge min syn på verksamheten och jag minns att började med orden "Det är roligt att arbeta vid universitetsfilialen i Växjö!" Hur jag sedan utvecklade detta har jag glömt liksom de brister jag påtalade för att få regeringen att förstå att det krävdes mer resurser. Det senare måste ju ha varit ett nödvändigt inslag då man fått chansen att framföra sina åsikter inför en minister. Men det jag kommer ihåg var början av mitt anförande för det var så jag kände det. Vi höll på att bygga upp något nytt och det var roligt!

Kapitel 3 Mot en självständig högskola

En omvälvande utredning

En ohållbar situation

Under 1960-talet ökade tillströmningen till akademiska studier drastiskt och det var framför allt till de ämnen där intaget var fritt. Det enda kriterium som en student måste uppfylla var de formella förkunskapskraven. Till kurser med laborativa inslag som t.ex. fysik, kemi och biologi måste man ansöka, ett begränsat antal antogs och grunderna för antagning var meriter i form av betyg och liknande. Detsamma gällde de yrkesutbildningar som hade betydande inslag av kurser av akademisk natur som t.ex. civilingenjör-, läkar- och tandläkarutbildningar. Men till de klassiska akademiska ämnena vid de fria fakulteterna fanns ingen begränsning. Det räckte att den blivande studenten hade genomgått studentexamen och uppfyllde de för kursen nödvändiga förkunskapskraven. Hon eller han anmälde sig vid kursstarten och sedan var det upp till institutionen att organisera undervisningen. Kurserna omfattade i regel en termin och varje enterminskurs gav ett akademiskt betyg. Denna mycket informella organisation fungerade om tillströmningen var relativt stabil men om den som t.ex. i matematik ökade drastiskt blev situationen ohållbar. Undervisning kräver som bekant lärare och lokaler och hur skulle man planera det om man inte visste förutsättningarna förrän kurserna praktiskt taget hade startat. Det uppstod också andra problem. Hur skulle alla studenterna få bostad? Kunde universiteten möta de nya studenterna med samma pedagogik som förut? Kunde så många med akademisk utbildning som oftast inte var yrkesinriktad få adekvata arbeten efter studierna? Dessa problem brottades inte bara svenska universitet med. De var internationella och studentrevolten under de sista åren på 1960-talet hade bl.a. sin grund i dem.

U68

För att råda bot på dessa förhållanden tillsatte regeringen 1968 en utredning, som kom att kallas U68, med uppgift att göra en översyn av all eftergymnasial utbildning. Utbildningsminister var då Olof Palme och den grupp som hade huvudansvar för utredningen var statssekreteraren i utbildningsdepartementet **Lennart Sandgren**, universitetskansler Hans Löwbeer, skolöverstyrelsens generaldirektör **Jonas Orring** och arbetsmarknadsstyrelsens generaldirektör **Bertil Olsson**. Huvudsekreterare var **Gunnar Bergendal**. Lennart Sandgren var gruppens ordförande. Han var också väl känd av oss matematiker som universitetslektor i Lund och för att han tillsammans med **Carl Hyltén-Cavallius** författat de läroböcker i analys som under en lång följd av år användes vid svenska universitet. Gunnar Bergendal var under många år studierektor vid matematiska institutionen i Lund och han var också min mentor. Arbetsgruppen knöt till sig en rad grupper inom olika områden och den skulle arbeta brett och i nära kontakt med verksamheten.

År 1973 kom utredningen med sitt betänkande som innehöll ett förslag till en helt ny högskoleorganisation. En bärande princip var att all eftergymnasial statlig utbildning skulle samlas under begreppet högskoleutbildning. Det betyder att den klassiska universitetsutbildningen, civilingenjörsutbildningarna, läkarutbildningarna, tandläkarutbildningarna, de olika lärarutbildningarna, apotekarutbildningarna m.fl. alla skulle vara statliga högskoleutbildningar med samma huvudman. Däremot gällde detta inte t.ex. sjuksköterskeutbildningarna som sorterade under landstingen. Det nya högskolebegreppet förde bl.a. med sig att alla orter med lärarutbildning blev högskoleorter och de flesta län fick en högskola.

Några av de viktigaste förslagen i utredningen är:

- Högskoleutbildning skall som regel förbereda för framtida yrkesverksamheter och av den anledningen föreslogs att utbildningarna skulle organiseras i fleråriga linjer bestående av ett antal kurser. Utredningen framhåller att varje kurs inte behöver vara yrkesinriktad men att helheten skall vara det. De flesta utbildningslinjer föreslås vara centrala men det skall vara möjligt att utforma lokala utbildningslinjer som kan vara inriktade mot regionens näringsliv.
- Det skall vara möjligt att läsa enstaka kurser i t.ex. fortbildningssyfte.
- Utbildningslinjerna dimensioneras så att varje högskola tilldelas ett antal platser. De centrala linjerna tilldelas platser av centrala myndigheter och de lokala av de s.k. regionstyrelserna. Studenterna måste ansöka till linjerna och antagningen sker efter givna kriterier där studentbetyg är ett sådant.
- Det gamla betygssystemet avskaffas. Kurserna poängsätts och en poäng skall motsvaras av en veckas heltidsstudier.
- Högskoleutbildningarna delas in i fem områden teknik, ekonomi och administration, undervisning, vård samt kultur och information.
- Högskoleutbildning lokaliseras till ett antal nya orter som Kristianstad, Malmö, Växjö, Kalmar, Jönköping, Borås, Skövde, Linköping, Karlstad, Örebro, Eskilstuna/Västerås, Sundsvall/Härnösand samt Östersund. I de gamla universitetsstäderna föreslogs att de statliga eftergymnasiala utbildningarna skulle slås samman. Så skulle t.ex. Lunds universitet att omfatta det gamla universitetet och Lunds tekniska högskola.
- Varje högskola skulle ha en egen styrelse och egen rektor.
- Landet indelades i fem regioner kring de fem universiteten Lund, Göteborg, Stockholm, Uppsala och Umeå. Till varje region skulle finnas en styrelse med uppgift att fördela enstaka kurser och lokala utbildningslinjer till regionens högskolor.

Kritik av U68

U68 gavs ut på en omfattande remiss och den debatterades också i media. Många röster var kritiska. Man talade om snuttifiering av utbildningen och att en poäng var en alltför liten modul. Man vände sig mot linjesystemet som skulle minska den frihet som karakteriserar akademiska studier. Det skulle hindra oväntade och fruktbara kunskapskombinationer. Man talade om "rangerbangårdar". Man vände sig mot att så många nya högskoleenheter bildades och menade att det skulle splittra resurserna och medföra sämre kvalitet på utbildningarna.

Några av de mest kritiska rösterna kom från de olika studentorganisationerna. Det var främst intrånget på den akademiska friheten som en del vände sig mot och ibland var kritiken mycket högröstad. Studentrevolten 1968 var ett exempel där studenterna i Stockholm ockuperade sitt eget kårhus. Det var visserligen innan U68 offentliggjordes men revolten var en reaktion på direktiven.

Ett nytt högskolesystem

Trots den ibland hårda kritiken beslutade riksdagen under våren 1977 om reformering av den högre utbildningen i huvudsak enligt U68:s förslag. En utredning H75 hade tillsatts för att omarbeta förslaget med hänsyn till de synpunkter som kommit fram genom remissyttranden från olika myndigheter och organisationer. Ett förslag till en ny högskolelag formulerades och de förslag i U68 som jag tagit upp finns också med i H75 och i den slutliga högskolelagen. Det fanns dock en del smärre avvikelser. Så föreslogs t.ex. Chalmers Tekniska Högskola och Kungliga Tekniska Högskolan bli självständiga enheter. Riksdagsbeslutet om reformeringen av högskolesystemet togs i februari 1977 och den skulle sjösättas höstterminen samma år. Efter några år skulle antalet högskolor ökas och bl.a. fick Blekinge en egen högskola, Högskolan i Karlskrona/Ronneby.

För Växjö del innebar det att det skulle bildas en självständig högskola, Högskolan i Växjö, och den skulle omfatta universitetsfilialen och lärarhögskolan. Högskolan fick en egen styrelse, ett eget rektorsämbete där Hans Wieslander blev rektor och den kom att tillhöra den södra regionen med Lund som huvudort.

Utbildningen skulle i huvudsak ske efter allmänna utbildningslinjer och poängsystemet var detsamma som i U68:s förslag d.v.s. en poäng motsvarar en veckas heltidsstudier. Växjö fick rätt att bedriva utbildning på Ekonomlinjen, Systemvetenskapliga linjen, Samhällsvetarlinjen, Beteendevetarlinjen, Kulturvetarlinjen samt Matematikerlinjen. De gamla utbildningarna från lärarhögskolan, mellanstadielärlinjen, lågstadielärlinjen, förskollärlinjen och utbildningen av fritidspedagoger, skulle ges ungefär som förut, men olika moment måste formuleras som poänggivande kurser. Linjesystemet skulle under åren förändras och bl.a. skulle lärarutbildningen reformeras i grunden men själva linjesystemet skulle bestå även om man ändrade vokabulären och ersatte "linje" med "program". När högskoleutbildningarna några decennier senare skulle harmoniseras inom EU kom poängsystemet att ändras så att 1 poäng omvandlades till 1.5 poäng.

Det lokala förarbetet inför det nya systemet

I Växjö tillsattes arbetsgrupper som skulle utarbeta remissvar på U68. Arbetet var viktigt för det innebar att många, kanske de flesta, medarbetarna satte sig in i förslagen och det kom att underlätta implementeringen av den nya högskolan i ett senare skede. Själv deltog jag inte i någon arbetsgrupp men vid fikabordet ventilerades tankarna bakom U68 informellt så jag hade klart för mig vad som komma skulle. Det förarbete som gjordes innebar att den nya reformen fick en bred förankring och detta var värdefullt då den nya organisationen skulle sjösättas bara några månader efter riksdagens beslut.

En stor del av diskussionerna gällde den nya organisationen. Det skulle finnas linjenämnder med ansvar för en eller flera utbildningslinjer och det skulle finnas institutioner med personalansvar ledd av en prefekt och med egen styrelse. För att få

rimligt stora institutioner kom de att omfatta flera ämnen. Matematikämnet blev en del av Institutionen för matematik, statistik och ADB (Administrativ DataBehandling).

I den nya Högskolan i Växjö skulle utbildningen vid universitetsfilialen slås samman med lärarhögskolan. Man valde att integrera verksamheten genom att låta institutionerna omfatta lärare från båda enheterna. Så kom t.ex. Institutionen för humaniora att omfatta lärare från både filialverksamheten och lärarutbildningen. Det var ett sätt att försöka överbrygga de kulturella klyftorna mellan den mer renodlat akademiska utbildningen och den yrkesinriktade lärarutbildningen. Men skillnaderna i synen på verksamheten skulle trots det bestå och en uppgift för ledningen under en följd av år skulle bli att skapa förståelse och respekt för varandras synsätt.

Linjenämnder skulle ha ansvaret för innehållet i och organisationen av utbildningslinjerna och de enstaka kurserna. Linjenämnderna bestod av lärare, studenter och representanter för näringsliv och organisationer med anknytning till utbildningarnas inriktning. I Växjö inrättades tre linjenämnder en för kultur och information, en för ekonomi och samhällsvetenskap och en för lärarutbildning. Till en början hade linjenämnden för ekonomi och samhällsvetenskap ansvar för utbildningarna inom matematik och informationsbehandling. Efter några år fick dessa en egen linjenämnd – linjenämnden för teknik.

En ny verklighet. Färre studenter vill studera matematik.

Parallellt med arbetet med att analysera och utforma remissen på U68 måste den vanliga undervisningen skötas. Jag möttes då av en ny verklighet. Under de första åren var det många studenter – över hundra - som ville börja läsa matematik. Men 1974 hände något. Jag kom till introduktionsmötet på utsatt tid och där satt bara drygt 30 personer. Jag trodde att det kanske var svårt att hitta lokalen så jag återvände till mitt tjänsterum och väntade i tio minuter innan jag återvände. Men det hade inte kommit fler. Det var alltså en dramatisk minskning av antalet nybörjare. Förut hade det varit svårt att få lärare för att klara undervisningen. Nu hade jag ett omvänt problem. Minskad tillströmning medförde mindre pengar för undervisning och plötsligt var det tveksamt om de lärare som anställdts kunde få vara kvar. Den starka nedgången hade olika orsaker. Årskullarna minskade, det var inte längre så populärt att läsa vidare och det gällde särskilt teknisk-naturvetenskapliga utbildningar. Teknik var inte i ropet bland ungdomen och det kan nämnas att vissa civilingenjörsutbildningar där det tidigare krävts höga betyg från gymnasiet nu hade tomma platser.

För att behålla lärarna och inte få en alltför liten miljö fick vi utvidga verksamheten. Vi kom att stå för utlokaliserade kurser först i Karlskrona och sedan i Kalmar. Vi införde kvällskurser där man kunde studera på deltid och så småningom möjligheter att studera på distans. När vi blev egen högskola kunde vi också skapa speciella kurser för t.ex. ekonomer. Problemet med att rekrytera studenter kom att följa oss genom åren.

En arbetsgrupp för naturvetenskap bildas

Det vikande intresset för teknik och naturvetenskap blev en väckarklocka. Hur skulle vi på sikt möta det? Matematik och Numerisk analys, som nu hade bytt namn till Informationsbehandling, var i stort sett de enda ämnena inom området. Det kändes som

miljön måste göras större och att vi måste skapa utbildningar som var yrkesanknutna. Remissarbetet med U68 och planeringen inför högskolereformen visade på möjligheter. Vi kunde när den förverkligades skapa utbildningslinjer som var anpassade till regionens näringsliv och vi kunde skapa kortare enstaka kurser som kunde fungera som fortbildning för personal inom näringsliv och förvaltning.

För att hantera dessa frågor bildade vi en arbetsgrupp som bestod av representanter för matematik, informationsbehandling och statistik. Men vi ville också ha med naturvetenskapliga ämnen framför allt fysik och vände oss då till lärarutbildningen där fysik ingick. Lärarutbildningen skulle ju bli en del av den nya högskolan och dessutom var de akademiska ämnena matematik, informationsbehandling och statistik lokalmässigt grannar med lärarhögskolan. Det underlättade samarbetet. Men mottagarna av våra studenter måste också vara med i gruppen och därför kom länsskolenämnden, länsstyrelsens miljövårdsenhet och regionens näringsliv att vara representerade i arbetsgruppen. Näringslivet representerades av Svenska Fläktfabriken.

Vi gjorde många besök ute på företagen, vi skisserade kurser i Miljövård och en tvåårig lokal utbildningslinje som vi först döpte till Teknisk samhällsorienterad linje. Den kom senare inte att godkännas av regionstyrelsen, som framför allt reagerade på namnet. Den omarbetades till Linjen för teknisk programmering och kom senare att bli treårig och bytte namn till Dataingenjörslinjen.

Arbetsgruppens verksamhet avslutades med en konferens och en rapport där Kjell Gunnarsson förde pennan. Kjell var nu lärare i statistik. Så här i efterhand känns det som att jag som ordförande i arbetsgruppen var väl naiv i kontakterna med näringslivet men de ställde tålmodigt upp och vi knöt kontakter som skulle visa sig värdefulla längre fram. Jag minns att jag vid den avslutande konferensen fick en inbjudan att "PRAOa" på ett verkstadsföretag i Värnamo. Jag antog inbjudan och lärde väl mig en del om den verkligheten.

Centrumbildningar

Inom några områden bildades mer formella enheter för samverkan med samhället utanför högskolan. Exempel på sådana var Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning, Centrum för småföretagsutveckling, Kommunikationscentrum, Institutet för Transportekonomi och Logistik samt ADB-gruppen. Dessa enheter gav specialkurser för fortbildning och gjorde utredningar och utvecklingsarbeten inom företag och organisationer. Verksamheten var i hög grad styrd av avnämarna. Den gav upphov till många kontakter utanför högskolan och medförde förmodligen också att ordinarie utbildningar fick en bättre verklighetsanknytning. Den kunde också innebära en ökad kommersialisering som kunde komma i konflikt med de akademiska värden som förknippas med högskolan. Under årens lopp hände det att gränsdragningen då och då kom upp till ytan och gav upphov till debatt.

Nya ändamålsenliga lokaler

Parallellt med den ordinarie undervisningen och arbetet med att organisera den nya självständiga högskolan arbetade vi med att planera nya lokaler. Universitetsfilialen i

Karlstad hade redan börjat bygga och Örebro låg också i startgroparna. Innan filialen startade hade som jag tidigare nämnt dåvarande stadsfullmäktiges ordförande verkat för att stora områden på Teleborgsområdet ställdes till förfogande till högskoleverksamhet. Det uppstod en diskussion om det var förnuftigt att bygga de nya lokalerna nästan en halv mil från stadens centrum på bördig åkermark. Studenterna skulle bli isolerade och inte ha kontakt med livet inne i staden. Ifrågasättandet var naturligt under en tid då man arbetade för att akademien skulle ha bättre kontakter med livet utanför högskolan. Men det var svårt att hitta lämpliga tomter inne i staden. En mer central lösning skulle splittra högskolan och man var angelägen om att hålla verksamheten samlad. Det skulle gynna kontakterna mellan olika ämnen vilket borde vara en av den nya högskolans styrkor. Dessutom fanns på Teleborgsområdet gott om mark för expansion. Så beslutet blev att de nya lokalerna skulle placeras där. Men diskussionen om placeringen kom igen med jämna mellanrum. Nu har en stadsdel utvecklats på området med skolor, affärer, restauranger, bibliotek, sjukvård och kyrka. Placeringen ifrågasätts inte längre och dessutom har campus blivit så stort att en flytt är praktiskt om inte omöjligt så näst intill.

En arbetsgrupp besökte några olika byggnader för att få idéer om hur de blivande lokalerna skulle se ut eller inte se ut. Under två dagar hann vi studera campus för Umeå universitet och Högskolan i Linköpings, IBM:s kursgård i Stockholm och byggnader tillhörande Stockholms universitet. Jag vill minnas att Umeås campus tilltalade oss mest. Efter många diskussioner kunde arkitekten presentera ett förslag som vi accepterade och första spadtaget kunde tas. Någon gång under processen fick vi order från Kungliga byggnadsstyrelsen, som var huvudman för all högskolebyggnation, att minska ytan med några kvadratmeter. Det resulterade i några inbuktningar vid husets fyra hörn. På senhösten 1976 kunde de nya lokalerna invigas och det skedde med en stor fest. Att Högskolan i Växjö blev en självständig enhet hösten 1977 firades däremot inte alls. Den korta tiden mellan riksdagsbeslutet och starten gjorde att planeringsarbetet var alltför intensivt för att vi skulle orka med att arrangera fester.

Nya möjligheter och nya problem

Hur gick det med nybyggarandan? Den nya högskolans struktur var beslutad uppifrån och vi hade egentligen bara att lyda order och ge de nya strukturerna innehåll. Och det nya kanske inte alltid var det vi önskade oss. Men trots allt fanns det handlingsutrymme även om kritiker talade om rangerbangårdar och bristande kvalitet. Vi blev en självständig högskola och det betydde mycket, kanske mer än vad vi såg då. Vi kunde fatta våra egna beslut och var inte beroende av ett moderuniversitet. Vi fick en egen styrelse, en egen rektor, en egen ekonomi, en egen administration och vi kunde själva bestämma över kursernas innehåll. Kort sagt hade reformen undanröjt många hinder som hade kunnat hindra den utveckling vi ville att högskolan skulle ta.

Men naturligtvis fanns det problem med själva reformen och kanske var det största integrationen av två olika enheter med olika kulturer och olika syften. Den ena var renodlat akademisk där vetenskapen var ledstjärnan. Den andra var yrkesinriktad där praktiken var central. Att få dessa båda verksamheter att fungera tillsammans var en utmaning och om det lyckades skulle den akademiska delen få in mer yrkesinriktade inslag i sina utbildningar och den yrkesinriktade skulle få en bättre vetenskaplig grund. Det borde alla vinna på. Men det fanns och finns en risk att integrationen inte fungerar

och att spänningen mellan de båda kulturerna istället för att ge energi åt de samtal som måste föras blir destruktiv. De krävs gott akademiskt ledarskap på olika nivåer för att skapa ett gynnsamt samarbetsklimat.

En ny organisation skulle byggas upp. De klassiska universiteten hade modeller och reformen gav riktlinjer. Institutioner och linjenämnder bildades. En central administration skulle skapas, som skulle hjälpa institutioner och som skulle se till att lagar och förordningar följdes. En högskola är också en myndighet och har som sådan ett speciellt ansvar. Offentlighetsprincipen gäller och handlingar skall diarieföras. Många av dessa ting var främmande för de lärare som såg sig som nybyggare. Men de var nödvändiga. Högskolan var nu betydligt större än vad filialen varit. Det går inte att i en växande organisation ta beslut över kaffebordet. Verksamheten måste vara genomskinlig så att alla förstår var besluten tas. Naturligtvis utformas idéer i små kretsar ibland av enstaka individer men när de ska sjösättas måste besluten tas i laga ordning och alla ska ha möjlighet att påverka dem. Jag var inte med att bygga upp den nya organisationen och jag vet inte om de som gjorde det funderade över dessa ting. Förmodligen gjorde de det åtminstone i en viss utsträckning men jag gissar att för de flesta som för mig var det vilka ämnen och utbildningar som skulle ingå i institutioner och linjenämnder som var de stora frågorna. Själv hade jag knappast funderat över vad det betydde att högskolan blev en offentlig förvaltning. De tankarna kom senare. Det var nog tur att Hans Wieslander, som ledde arbetet, var statsvetare och hade studerat dessa frågor mer ingående än vi andra.

Uppenbarligen var det mycket kort tid mellan riksdagsbeslut och förverkligande. Av många sågs det nog som ett stort problem. Min mening är att det problemet var marginellt. Det var enligt mig de två frågor, som jag tidigare beskrivit, som var de mest centrala när det gällde att bygga den nya högskolan: Att integrera två enheter med olika kulturer och att skapa en organisation som skulle uppfylla de krav som måste ställas på en myndighet men samtidigt vara så tillåtande att de skapades utrymme för kreativitet så att nybyggerandan kunde hållas levande. De båda frågorna skulle inte bara vara aktuella då den nya högskolan bildades utan de skulle följa oss under flera år.

Kapitel 4 De första åren med en ny självständig högskola. Problem och möjligheter.

Högskolan i Växjö startade höstterminen 1977. Mycket blev nytt. Nya institutioner bildades där ofta lärare och personal från de båda ursprungliga enheterna, universitetsfilialen och lärarhögskolan, blandades. De nya linjenämnderna diskuterade innehållet i de olika utbildningslinjerna och bland ledamöterna fanns representanter för organisationer och företag utanför högskolan. Ett helt nytt poängsystem hade gjort det möjligt att förnya utbildningarna, men samtidigt fanns en risk för att skapa alltför korta kurser som kunde innebära förytligande och vad man ibland kallade "snuttifiering". Men allt var inte nytt. En del blev i stort sett vid det gamla. Lärarutbildningarna behövde gissningsvis inte förnyats i någon större omfattning och det gäller också ekonomlinjen där det under många år funnits en rekommenderad studiegång som de flesta följde och som var mycket eftersökt. Kurserna måste naturligtvis ges poäng men det fanns en tradition att bygga på. Men de humanistiska och samhällsvetenskapliga linjerna var nyskapelser och det gällde också matematikerlinjen och den systemvetenskapliga linjen. Den sista startade något år efter det att reformen trätt i kraft.

Jag måste erkänna att jag inte kom ihåg så mycket av arbetet under det första läsåret 1977-78. Jag var prefekt och det måste ha betytt arbetsuppgifter som jag inte var van vid. Men jag har inga konkreta minnen av det. Kanske berodde det på att den nya institutionens ämnen alla var lokaliserade i den gamla dövstumskolan intill det som nyligen var lärarhögskola. Vi kände varandra väl. Kanske var det så att de problem som kom upp löstes efter hand många gånger ad hoc och det ger inte minnet några hållpunkter. Men jag kom ihåg att jag oroade mig för rekryteringen till matematikerlinjen. Den var mycket svag och ämnena matematik och informationsbehandling kunde finansieras tack vare studenter som läste enstaka kurser. Detta skulle ställas på sin spets efter några år och om det handlar nästa stycke.

Kris för den tekniska utbildningen

Matematikerlinjen – en framtidsutbildning

Matematikerlinjen var den enda allmänna utbildningslinjen inom det tekniska området. Den gav möjligheter att utveckla utbildningen vid den nya högskolan inom ett område som enligt alla bedömare hade framtiden för sig nämligen IT-området. Det nya ämnet informationsbehandling hade sina rötter i numeriska analys som egentligen är en del av matematiken. De första forskarna i Sverige inom det nya området kom i regel från matematik eller teoretisk fysik. En av pionjärerna var **Germund Dahlqvist** som disputerade i matematik vid Stockholms högskola och vars arbeten inom numerisk analys blev internationellt uppmärksammade och han tilldelades ett stort antal prestigefyllda priser. Han var tillsammans med andra matematiker drivande för att på 1950-talet utveckla den första datamaskinen, som datorn då kallades, i Sverige och som

kom att kallas *BESK* – BinärElektroniskSifferMaskin. Den fanns i Stockholm. I Lund leddes utvecklingen av professorn i numerisk analys Carl-Erik Fröberg och datorn kom där att kallas *SMIL* – SifferMaskinen i Lund. Fröberg hade en bakgrund inom teoretisk fysik.

Även om den tekniska utbildningen var smal så låg den alltså inom ett område som hade stor utvecklingspotential. Den stöddes av Systemvetenskaplig linje som var en utbildning inom det ekonomisk-administrativa området där datorn naturligtvis spelade en stor roll. En viktig faktor var den förbindelse med datacentralen vid Lunds universitet som etablerades och som fick namnet *Vilma*, en akronym för VäxjöslnabbaMatematikmAskin. Bakom det arbetet låg **Mats Apelkrans** som var universitetslektor i informationsbehandling. *Vilma* gav studenterna möjligheter att relativt enkelt testa sina program. Detta var innan persondatorerna slog igenom och skulle förändra bilden helt.

För matematikens del betydde matematikerlinjen att ämnet skulle bli en naturlig del av en yrkesutbildning inom ett framtidsområde. Det skulle bli möjligt att rekrytera studenter på ett helt annat sätt än att bara erbjuda enstaka kurser. Linjen skulle också ge möjligheter att undervisa på mer avancerade kurser både i matematik och informationsbehandling och en helt ny kurs Diskret matematik utvecklades för att möta kraven från ett nytt område Datalogi som var en gren av informationsbehandling.

Lågt intresse för matematikerlinjen

I början hade matematikerlinjen mycket få sökande. Första året var det bara två. Men vi var inte så förvånade. Utbildningen var ny, förberedelsearbetet hade varit mycket pressat och någon information till blivande studenter hade inte hunnits med. Men det blev inte mycket bättre med åren. Visserligen ökade antalet sökande men det var fortfarande mycket lågt. Genom samläsning med andra utbildningar kunde studenterna erbjudas de kurser som krävdes men linjen gav inte den stabila bas för datautbildning som vi hoppats på.

Regeringen föreslår att matematikerlinjen i Växjö läggs ner och en räddningsaktion genomförs

På hösten 1980 föreslog regeringen riksdagen att matematikerlinjen i Växjö skulle läggas ner. Det kom som en chock åtminstone för mig. Kanske borde jag insett att detta skulle inträffa. Vi på institutionen beslöt att försöka rädda utbildningen och vi fick högskoleledningen och studentkåren med oss. Jag skrev en debattartikel i lokal-tidningen Smålandsposten och ett stormöte arrangerades för att få ytterligare uppmärksamhet. Den stora aulan var fullsatt och många talade bl.a. jag själv. Speciellt minns jag en representant för LO som vittnade om högskolans stora betydelse för att sprida högre utbildning och han slutade med orden "... och se för allt i världen till att datautbildningarna inte läggs ner. De är ju framtiden!". Vi fick kommun, region och företag med oss. I detta sammanhang spelade nog de kontakter vi etablerat genom naturvetargruppen en stor roll. En grupp med rektor i spetsen åkte till riksdagens utbildningsutskott för att lägga fram våra synpunkter. Genom lokala riksdagspolitiker framför allt moderaten **Anders Högmärk** kunde matematikerlinjen räddas genom att platser på lärarutbildningarna överfördes till matematikerlinjen.

Intensifierat rekryteringsarbete ger resultat

Nu var alltså matematikerlinjen räddad åtminstone tillfälligt. Men det var bara halva segern. Om ansökningssiffrorna fortsatte att vara låga måste nog utbildningen ändå läggas ner. Nästa stora arbete var att genomföra en systematisk informationskampanj. Vi utformade informationsmaterial, utnyttjade de kanaler som fanns och några av oss lärare besökte regionens gymnasieskolor. I det arbetet tog **Gösta Sundberg**, som var linjeledare, ett stort ansvar. När ansökningssiffrorna för hösten 1981 publicerades visade sig att vi lyckats vända utvecklingen. Matematikerlinjen vid Högskolan i Växjö hade fler sökande än motsvarande linje vid några av de stora universiteten. Matematikerlinjen blev alltså kvar och det gav också under lång följd av år den stabilitet åt institutionens verksamhet som vi hoppats på. Krismedvetandet hade åstadkommit en positiv förändring.

Matematikerlinjen finns inte längre. I en våg av mindre reformer som kom på sent 80-tal och på 90-talet ändrades "linje" till "program", master- och magisterprogram infördes. Matematikerlinjen med dess datainriktning delades upp i två program – ett rent datavetenskapligt program och ett inriktat mot matematisk modellering. För några år sedan fick Linnéuniversitetet möjligheter att ge civilingenjörsutbildning inom datavetenskap och efter ytterligare något år inom teknisk matematik. Jag frågar mig ibland om detta hade varit möjligt om vi inte 1981 kämpat mot nedläggningen av matematikerlinjen.

En lokal tvåårig linje utvecklas

Parallellt med matematikerlinjen gav högskolan linjen för teknisk programmering. De var tvåårig och studenterna på den bidrog till att vi genom samläsning kunde få bättre ekonomi i utbildningarna. Det var en lokal linje så den blev inte prövad av statsmakterna på samma sätt som matematikerlinjen. Så småningom blev den treårig och kom efter några år att döpas om till dataingenjörslinjen. Många som började på Linjen för teknisk programmering gick sedan över till matematikerlinjen och några av dessa kom att disputerat i tillämpad matematik.

Tekniklärarutbildningen

År 1981 fick Högskolan i Växjö i uppgift att arrangera en fortbildning av tekniklärare på grundskolans högstadium. Teknik var ett förhållandevis nytt skolämne och de som undervisade var i regel lärare i naturvetenskapliga ämnen utan utbildning i teknikämnet och det var dessa som var målgrupp för fortbildningen, som skulle ges på deltid och på distans.

Utbildningen var välkommen. Högskolan i Växjö hade inte fått rättigheter att ge utbildning för lärare på högstadiet och vi fick nu en fot in den verksamheten. Det blev Ulf Söderström som fick ansvaret för den. Han var nu universitetslektor i matematik på de lärarutbildningar som vi hade fått rättigheter att ge – i första hand linjerna för låg- och mellanstadie-lärare. Han kunde nu anställa nya lärare med specialkompetens till den nya utbildningen men också utnyttja lärare inom lärarutbildningen och inom den tekniska utbildning som fanns runt matematikerlinjen. Tekniklärarutbildningen ökade underlaget för att behålla och rekrytera lärare i naturvetenskap och teknik och det var betydelsefullt.

Ulfs arbetsgrupp gjorde en stor och engagerad insats. Sammankomsterna i Växjö blev höjdpunkter för studenterna och långt senare träffade jag lärare som med värme talade om den tid de deltog i tekniklärarutbildningen. En välbesökt konferens anordnades med deltagare från olika organisationer och företag. Jag vill minnas att det var då vi knöt kontakter med **Ference Marton**, som var professor i pedagogik vid Göteborgs universitet. Den kontakten skulle bli mycket värdefull när vi började bygga upp en verksamhet inom matematikdidaktik.

Tekniklärarutbildningen gavs ett antal år men ansågs ha spelat ut sin roll efter de reformer av lärarutbildningen som genomfördes senare under 80-talet och 90-talet. Teknik blev ett ämne som kunde läsas i de ordinarie lärarutbildningarna.

Prorektor

När Högskolan i Växjö bildades 1977 fick den också en egen rektor och det blev universitetsfilialens samordnare Hans Wieslander. Det var då naturligt att lärarhögskolans rektor **Curt Mossberg** blev prorektor. Han pensionerades efter några år och efterträddes av **Torsten Wallersköld** som var ledare för utbildningen av fritidspedagoger. Efter några år slutade han och 1985 övertog jag ämbetet och jag skulle inneha det till och med vårterminen 1995 med undantag av hösten 1992 och delar av vårterminen 1993 då jag var sjukskriven. Under den tiden var **Harald Niklasson**, som var universitetslektor i nationalekonomi, prorektor. Den första tiden efter 1985 var inte arbetet så betungande. Egentligen innebar det bara att jag skulle ta över om den ordinarie rektorn av någon anledning inte kunde utöva sitt uppdrag. Sannolikheten för att det skulle hända var mycket liten men det krävdes att man var med på ledningsmöten för att hålla sig ajour med verksamheten. Under alla förhållanden blev det en förändring av min inställning till arbetet. Jag måste engagera mig mer i hela högskolans verksamhet. Hittills hade jag fokuserat på den tekniska utbildningen och då speciellt på matematik.

När ställningen som prorektor år 1987 kombinerades med ordförandeskapet i högskolans forskningsnämnd ändrades arbetssituationen radikalt. Högskolan var nästan helt inriktad mot grundutbildning och den forskning som förekom drevs av enstaka lärare ofta ideellt och ibland med anslag från olika organisationer. Den situationen var i längden ohållbar om grundutbildningen skulle ha den kontakt med forskning som högskolelagen kräver. Arbetet med att skapa fasta forskningsresurser blev en ödesfråga och kom att kräva mycket arbete. Kontakter skapades, konferenser arrangerades, samarbetsgrupper med andra högstskolor bildades, de lärare som inte hade forskarutbildning måste erbjudas sådan vid något universitet o.s.v. Men till de frågorna återkommer jag i ett senare kapitel.

Men även utanför forskningsfrågorna kom ärenden som låg långt utanför matematik och teknik att hamna på mitt bord och det får nästa stycke vara exempel på.

Humanistdagarna och ett celebret besök

Högskolan hade fått en summa av Högskoleämbetet för att ordna humanistdagar. Det var tänkt att man skulle ge allmänheten möjligheter att få ta del av de humanistiska ämnenas verksamhet genom föreläsningar och seminarier. Jag vill minnas att summan

var 40 000 SEK. De fanns på ett konto men inget hade hänt. Nu bestämdes det att jag skulle ansvara för det i min roll som prorektor. Min ämnesmässiga hemvist kan tyckas ligga långt från humaniora men det behövde inte vara negativt. Lärarna på Institutionen för humaniora kom dels från den renodlat akademiska kultur som den gamla universitetsfilialen utgjorde och dels från den lärarhögskolan som var mer yrkesinriktad. Det var naturligt att det mellan dessa båda miljöer uppkom spänningar. Jag stod utanför och det var, tror jag, positivt. Nu var jag inte helt främmande för mer utåtriktade arrangemang med mer humanistiskt innehåll. Under en följd av år kring 1980 hade jag tillsammans med informationsenheten arrangerat föreläsningsserier där olika samhällsfrågor belystes. Några rubriker var "Det automatiska paradiset", "Det svenska folkhemmet" och "1984". Den sistnämnda serien ägde naturligtvis rum 1984.

Vi bildade en grupp som skulle arbeta fram ett program. Den bestod av både lärare från f.d. filialen och från f.d. lärarhögskolan. En tongivande ledamot var historikern Lars-Olof Larsson, som senare skulle få Augustpriset för sin bok om Gustav Vasa. Det var inga svårigheter att få fram ett program. Det var helt konfliktfritt vill jag minnas och jag gladdes åt det. Det svåraste var att hitta en lämplig inledningstalare. Till slut föreslog Lars-Olof Larsson **Margareta Strömstedt**. Hon var författare med rötter i Småland och också nära vän till **Astrid Lindgren**. Förslaget godtogs enhälligt.

Humanistdagen ägde rum en söndag på våren 1988 och blev en succé med mycket folk och intressanta föreläsningar. Jag vill minnas att den upprepades året efter. Alla var nöjda och efteråt satt jag och samtalade med Margareta Strömstedt. Hon ville gärna göra något mer för Högskolan i Växjö och jag föreslog att hon skulle försöka övertala Astrid Lindgren att göra ett besök. Hon ställde sig positiv till det.

Mitt förslag var ett skott från höften. Jag räknade inte på allvar med att Astrid Lindgren skulle ta sig till Växjö för att tala med studenter. Hon var gammal, såg dåligt och dessutom var hon inte känd för sin beundran av akademien. Men så en dag ringde Margareta och ville att vi skulle bestämma tid för ett besök. Hon hade antagligen ett förslag och jag antog det. Ett sådant tillfälle fick inte hänga upp sig på administrativa detaljer. De måste lösas. Men ett problem för mig var till vilka Astrids framträdande skulle rikta sig. Att göra en generell inbjudan skulle förmodligen innebära kaos. Alltför många skulle vilja lyssna på den populära författaren och föreläsningssalen skulle sprängas om vi inte införde restriktioner eller sålde biljetter. Det senare kändes inte trevligt. Så jag bestämde mig för att Astrid skulle få möta studenterna och lärarna på lärarutbildningarna. Det var de, tyckte jag, som borde ha mest glädje och nytta av att lyssna till den berömda barnboksförfattarinnan. Och så fick det bli. Astrid kom, sågs och segrade. Den stora aulan var fullproppad. Margareta intervjuade Astrid och studenterna fick ställa frågor. Jag imponerades av Astrids skarpa intellekt och hennes krav på studenterna. Hon fordrade att de frågor som ställdes skulle vara klart formulerade. Det var nyttigt för studenterna att möta de kraven av en icke-akademiker som de beundrade. Frågorna handlade mycket om Pippi Långstrump och hur hon utnyttjades i kommersiellt syfte. Jag minns att Astrid viskade till mig "Jag har aldrig tyckt om att Pippi Långstrump används för att uppmuntra barn att vara oartiga mot äldre." Hennes kommentar har jag ofta funderat över. Kanske har Astrid i Pippi Långstrump velat skildra mer än en revolutionär. Det finns poetiska inslag i berättelsen där Pippi trots sitt goda humör ibland kände sig ensam och utanför. Åtminstone tyckte och tycker jag det.

Så här i efterhand tror jag att mitt beslut att låta Astrids framträdande begränsas till lärarutbildningen var riktigt inte bara av praktiska skäl. Självklart fanns det starka motiv att prioritera lärarkandidater när en barnboksförfattarinna skulle framträda. Men det fanns också andra skäl. Fusionen mellan universitetsfilialen och lärarhögskolan var inte problemfri. Två olika kulturer skulle mötas och jag har tidigare beskrivit de klyftor som fanns mellan dem. Det fanns också mer påtagliga skillnader. Den f. d. universitetsfilialen hade sina lokaler i det vi kallade huvudbyggnaden på Teleborg. Där fanns rektor och den centrala administrationen och den stora hörsalen där skulle Astrids framträdande äga rum. Lärarutbildningen var lokaliserad i gamla lokaler fem kilometer därifrån. Det var angeläget att på något sätt utjämna skillnaderna och att sätta lärarutbildningen i främsta rummet vid Astrid Lindgrens besök såg jag som ett steg i den riktningen.

Lärarutbildningen – lokal kris och centrala reformer

Lärarutbildningen i Växjö hotas med nedläggning

Under 80-talet och 90-talet var lärarutbildningen föremål för utredningar och omstruktureringar. I en central utredning från början av 80-talet föreslogs att all lärarutbildning i Växjö skulle läggas ner. Det skulle innebära ett hårt slag för högskolan. En stor del av dess verksamhet skulle försvinna. En grupp under ledning av en nyrekrytering inom lärarutbildningen, **Lars Wennerström**, genomförde viktiga förändringar, strukturerade om beskrivningen av verksamheten, framhöll de positiva sidorna av utbildningarna och beskrev hur de brister som förekom skulle åtgärdas. Som prorektor kunde jag följa Lars arbete och såg hur han skapade en krismedvetenhet hos personalen som hade stor betydelse för det fortsatta arbetet. Lars hade stor hjälp av **Ulf Rosén**, som hade anställts till tekniklärarutbildningen. Nu blev det ingen nedläggning. Men hotet hade enligt min mening inneburit att det blev en skärpning inom alla delar av verksamheten.

Lärarutbildningsreformer

År 1988 sjösattes en ny lärarutbildning. Den tidigare var från 1967 och där var utbildningen inriktad mot tre typer av lärare – småskollärare, mellanstadielärare och ämneslärare. Vid 1977 års högskolereform blev dessa allmänna utbildningslinjer tillsammans med förskollärlinjen och senare tillkom också en linje för fritidspedagoger. I 1988 års lärarutbildning gjordes många förändringar. Antagningskraven höjdes. Det krävdes nu examen från ett treårigt teoretiskt gymnasieprogram. Två typer av grundskollärare utbildades s.k. tidigarelärare för årskurserna 1 – 7 och senarelärare för årskurserna 4–9. För att bl.a. stärka de naturorienterande ämnenas ställning kunde en lärarkandidat som valt utbildningen mot tidigarelärare välja mellan att specialisera mot svenska och samhällsorienterande ämnen eller mot matematik och naturorienterande ämnen. Tanken var att klasserna på låg- och mellanstadiet skulle ha en lärare av varje typ och att detta skulle stärka framför allt naturvetenskaperna, som ansågs ha varit styvmoderligt behandlade. Antagningskraven för tidigarelärare med inriktningen matematik och naturorienterande ämnen var naturvetenskaplig eller teknisk linje på gymnasiet. Senarelärarnas utbildning var betydligt mer specialiserad och man kunde välja mellan olika ämneskombinationer. I samband med reformen fick Högskolan i Växjö rättigheter att bedriva utbildning för senarelärare som motsvarade tidigare ämneslärare. Det var ett för Växjö mycket viktigt beslut. Vi kunde nu bygga upp lärarutbildning i matematik

och naturvetenskapliga ämnen och för matematikens del innebar det ett större underlag för de mer akademiska kurserna i ämnet.

Det skulle inte dröja mer än ungefär tio år innan lärarutbildningen reformerades på nytt. I stort sett var det samma utbildningslinjer om än under andra namn. Innehållet strukturerades på ett annat sätt. Ett allmänt utbildningsområde (AUO) gemensamt för alla lärarutbildningar infördes liksom verksamhetsförlagd utbildning (VFU) och ett obligatoriskt examensarbete motsvarande en halv termins studier. Tio år senare gjordes ännu en omarbetning. Stommen var densamma men justeringar gjordes med anledning av de erfarenheter man gjort. Lärarutbildningen har alltså ändrats tre gånger mellan 1988 och 2010. Då en lärarutbildning är en långsiktig satsning – en nyexaminerad lärare har en fyrtioårig yrkesverksamhet framför sig – kan förändringsbenägenheten tyckas vara väl stor. Kanske uttrycker titeln på utredningen som föregick den senaste utredningen, *En hållbar lärarutbildning*, en önskan om att den utbildningen ska hålla längre än en tioårsperiod.

För Högskolan i Växjö innebar reformerna, framför allt den från 1988, att vi fick möjligheter att ge utbildning för nästan alla typer av lärare. Undantagen var speciella typer av yrkeslärare. Det är ett stort steg jämfört med situationen 1977. Kraven på examensarbetet och verksamhetsförlagd utbildning innebar att forskningsanknytningen måste stärkas och att kontakterna med regionens skolor intensifieras. Den ämnesdidaktiska forskningen måste utvecklas och kontaktverksamheten måste formaliseras. För det senare ändamålet bildades Regionala utvecklingscentrum (RUC). Men då detta skedde hade Högskolan i Växjö redan blivit Växjö universitet.

Gymnasieingenjörer blir högskoleingenjörer

Gymnasieingenjörer – en viktig yrkesgrupp för uppbyggnaden av Sverige

Efter det att jag 1961 avlagt licentiatexamen i matematik i Lund flyttade jag till Trollhättan, där min fru arbetade, och där fick jag anställning som lärare vid Trollhättans Högre Allmänna Läroverk. Efter något år engagerades jag av stadens Tekniska gymnasium för att ta hand om matematikundervisningen i en klass. Det var en ny miljö som mötte mig. Medelåldern hos eleverna var hög. De flesta hade arbetslivserfarenhet och familjer. De ville lära sig mer för att kunna avancera i sina jobb. Motivationen var stark. Det fanns ett sug efter kunskap och då i första hand teknisk kunskap. Men de insåg att matematiken var en förutsättning för att tillgodogöra sig den. När de tagit studenten kallades de gymnasieingenjörer och de kom att spela en stor roll för uppbyggnaden av Sverige till en välfärdsstat. De kunde inte mäta sig med civilingenjörer när det gällde teoretisk kunskap men de var ofta de som fick tekniken att fungera i praktiken.

Krav på ökad bredd och djup – gymnasieingenjörer blir högskoleingenjörer

Den stora utbildningsexplosionen under 60-talet medförde att gymnasieingenjörsutbildningen blev mer av en ungdomsutbildning. Efter diverse skolreformer blev den fyraårig och det fjärde året var yrkesinriktat. Fortfarande fanns det stor efterfrågan från näringslivet efter denna typ av ingenjörer. De var inte rena tekniker och inte civilingenjörer. De låg på en nivå som industrin behövde inte minst de små och medelstora företagen. Under 80-talet började man ifrågasätta om inte den tekniska utvecklingen nu krävde både djupare och bredare kunskaper av gymnasieingenjörerna. Ett femte år diskuterades och det tekniska gymnasiet i Växjö, Teknikum, var en av de

skolor som starkast förordade detta. Samtidigt hade det framför allt på de nya högskolorna utvecklats ett antal lokala utbildningslinjer – ofta tvååriga – inom den tekniska sektorn som t.ex. Linjen för teknisk programmering vid Högskolan i Växjö. Skulle inte de tänkta fjärde och femte åren på tekniska gymnasier kunna övergå till högskolan och tillsammans med de tvååriga tekniska utbildningslinjerna bilda en ny sorts utbildningar – högskoleingenjörsutbildningar? Saken utreddes, utredningen gick på remiss, regeringen formulerade en proposition som var underlag för ett riksdagsbeslut. Man införde på försök 1990/91 tvååriga utbildningslinjer med inriktning mot maskinteknik, elektroteknik, kemiteknik och byggnadsteknik. Dessa permanentades 2003/04 och blev så småningom treåriga liksom de flesta tvååriga lokala tekniska utbildningslinjer på de olika högskolorna. Tekn. lic. **Alf Thomasson**, som från början arbetat på Teknikum, kom att spela en ledande roll i utvecklingen av högskoleingenjörsutbildningen.

De nya högskoleingenjörsutbildningarna innebar en väsentlig förstärkning av det tekniska området vid Högskolan i Växjö. Tillsammans med rättigheterna att bedriva utbildning för senarelärare i matematik och naturvetenskap hade basen för naturvetenskap och teknik breddats radikalt.

Abstraktionsnivån på de nya utbildningarna – matematikens roll

I diskussionen om innehåll och krav i de nya högskoleingenjörsutbildningarna kom matematiken att spela en stor roll. Andelen matematikkurser i utbildningslinjerna och kraven man ställer på dem anger abstraktionsnivån. Naturligtvis skulle den inte vara lika hög som utbildningen av civilingenjörer men den borde vara högre än den för gymnasieingenjörer. Eller måste den det? Högskolan i Växjö fick av Högskoleämbetet i uppdrag att ordna en nationell konferens i början av 90-talet där denna fråga belystes. En representant från Volvo höll det inledande anförandet och framförde med enfaset att man inte fick ge avkall på matematikkravet och så blev det. I Växjö var de lärare som tidigare undervisade inom de olika specialområdena på gymnasiet numera lärare på högskolan. De var inte alla ense med majoriteten när det gällde matematikkraven och en av kritikerna gavs tillfälle att på konferensen motivera sina synpunkter. Han sade en hel del tankvärda saker men den allmänna meningen var att andra synpunkter var viktigare och matematikkravet kvarstod. Då högskoleingenjörsutbildningarna efter några år blev treåriga var ett kvalitetskrav att de skulle innehålla minst en termins matematikstudier.

I detta sammanhang vill jag återge en erfarenhet jag fick några månader innan dessa rader skrivs. **Erik Runemo** en pensionerad företagare i IT-branschen, som läste matematik Växjö kring 1970, hade varit på en utställning på Huseby där han hittade en lärobok i hållfasthetslära för årskurs 2 på tekniskt gymnasium från 1950-talet. Han häpnade över den avancerade matematik som användes. Jag kände igen boken från min tid i Trollhättan. Matematiken på den gamla gymnasieingenjörsutbildningen var minst lika avancerad som den är för dagens högskoleingenjörer. Så kanske har man hamnat rätt när det gäller utbildningens abstraktionsnivå.

Regionstyrelserna

En del av 1977 års högskoleform var inrättandet av sex regionstyrelser. Högskolan i Växjö kom att tillhöra Lund/Malmö regionen tillsammans med högskolorna i Kalmar,

Kristianstad, Halmstad och naturligtvis lärosätena i Lund och Malmö. Efter några år tillkom Högskolan i Karlskrona/Ronneby. Regionstyrelsernas uppgift var huvudsakligen att fördela medel till lokala utbildningslinjer och enstaka kurser. Det fanns redan tidigt en stark vilja hos Högskolan i Kalmar att bygga upp en verksamhet inom naturvetenskap. Det kom i konflikt med den satsning som Högskolan i Växjö gjort mot matematik och datavetenskap. Att bygga upp kostsamma naturvetenskapliga ämnen på två orter som ligger bara 10 mil från varandra betraktades med rätta som orealistiskt. Ett principbeslut togs att utbildningar i ämnen som biologi och kemi skulle lokaliseras till Kalmar medan matematik, datateknik och datavetenskap skulle lokaliseras till Växjö. Ämnet fysik kom att falla mellan stolarna. Det har klara kopplingar mot biologi och kemi men också mot matematik och datateknik. Nu innebar detta till en början inte några problem eftersom fysik under de första åren hade mycket få sökande på nationell nivå. En satsning på sådana kurser var ett alltför stort risktagande för båda enheterna. Principerna för fördelningen mellan Kalmar och Växjö kom att påverka de bådas inriktningar i framtiden och när en sammanslagning började diskuteras långt senare fanns en klar arbetsfördelning för de kostnadskrävande naturvetenskapliga utbildningarna.

Det var rektor Hans Wieslander som var högskolans representant i regionstyrelsen och det var byråchefen **David Storm** som var den tongivande tjänstemannen. Högskolan i Kalmar representerades av dess rektor **Dan Isacsson**. Styrelsens arbete kunde jag bara följa på avstånd och genom protokoll och hörsägen bl.a. genom givande och långa telefonsamtal med David Storm. Regionstyrelserna lades så småningom ner men dess arbete fick som nyss nämnts stor betydelse för profileringarna av enheterna i Kalmar och Växjö.

Kontakter med vårdutbildningarna

Många vårdutbildningar som sjuksköterskeutbildningen blev klassade som högskoleutbildningar i samband med 1977 års högskolereform. De hade formellt landstinget som huvudman. I Växjö utvecklades inom vårdområdet utbildningar som till sin natur var mycket lika sådana som gavs inom högskolan. Den kanske största vårdutbildningen i Växjö var emellertid sjuksköterskeutbildningen och den blev efter en utredning från 1983 en tvåårig högskoleutbildning med Universitets- och högskoleämbetet som huvudman. Tio år senare blev utbildningen treårig. Den 1 oktober 1998 går Vårdhögskolan i Växjö och Högskolan i Växjö samman. Vårdutbildningarna bildar en egen institution och får 2002 lokaler på högskolans campus. Under tiden fanns ett nära samarbete mellan lärare på vissa av landstingets vårdutbildningar och lärare på högskolan framför allt i ämnena statskunskap och pedagogik.

Som prorektor hade jag kontakter med lärare inom vården. De får ses som ett formellt stöd för det samarbetet som utvecklades. Bristen på kunskap begränsade mitt engagemang. Men naturligtvis såg jag möjligheter att stärka Högskolan i Växjö genom att fler områden med akademisk verksamhet integrerades.

Tredje uppgiften

Under 1980-talet diskuterades högskolans tredje uppgift. De två första var utbildning och forskning. Den tredje var kontakter med det omgivande samhället. Jag har tidigare

nämnt de centrumbildningar som skapats under ett inledande skede. De fortsatte att utöva sin verksamhet – några var mer aktiva än andra. Humanistdagarna var ett försök att närma sig samhället utanför högskolan. Lars-Olof Larssons Historiska förening var ett annat och ett mycket framgångsrikt sådant. Som jag tidigare nämnt organiserade jag under en period tillsammans med kollegor och informationsavdelningen föreläsningsserier över aktuella ämnen. Lärarutbildningarna hade sina naturliga kontakter med skolorna i regionen. Den kanske viktigaste kontaktskapande verksamheten var studenternas examensarbeten som ofta gjordes på ett företag eller en myndighet. Kontakter knöts mellan studentens handledare på högskolan och handledaren i företaget eller på myndigheten.

Kontaktverksamheten var utlokaliserad till institutioner och centrumbildningar. Det fanns ingen central enhet på högskolan som samordnade den tredje uppgiften vilket var fallet hos övriga lärosäten i landet. Jag minns att jag som prorektor satt ordförande i olika grupper där delar av den utåtriktade kontaktverksamheten diskuterades. Men det avsattes inga personella resurser för en central verksamhet. Saken diskuterades men mötte motstånd från bl.a. centrumbildningarna. Jag har än idag svårt att avgöra om vår strategi var bra eller dålig.

Under 1980-talet tillkom en kommunal stiftelse Teknikcentrum som skulle arbeta för att utveckla regionens näringsliv inte minst verkstadsindustrin, som hade och har en stark ställning i Småland. Teknikcentrum hade kopplingar till högskolan genom representanter i styrelsen och det hade sina lokaler i nära anknytning till högskolan. Högskolans tekniska institutioner och Teknikcentrum samarbetade inom en rad områden. Föreståndare var **Hans-Göran Karlsson** som disputerat på LTH och som hade sina rötter i Kronoberg. Själv var jag ledamot av styrelsen under några år.

Det hade utvecklats ett rikt kontaktnät mellan högskolan å ena sidan och företag, myndigheter och organisationer å den andra. De flesta var regionala men det fanns också kontaktverksamhet på nationell nivå. Det var emellertid svårt att få en levande kontakt med det mest kända småländska företaget nämligen IKEA. Många studenter gjorde sina examensarbeten där men för övrigt var det svårt att få igång samarbeten. Vad det berodde på är svårt att säga. Förvisso var IKEA känt för en skepsis mot teoretisk verksamhet men det kan inte ha varit hela sanningen. Kring sekelskiftet ändrades bilden radikalt och nu är IKEA en naturlig samarbetspartner till universitet. **Lena Fritzén**, som nu är professor emerita i pedagogik och under en period var prorektor för Växjö universitet, spelade en stor roll för den utvecklingen.

Videum AB bildas och ett campus på Teleborg börjar ta form

Hösten 1976 invigdes som jag tidigare nämnt högskolans nya lokaler på Teleborgsområdet. Till en början fick den verksamhet som hade sina rötter i den gamla universitetsfilialen rum där. Men den verksamheten utvidgades och kravet på mer utrymme blev akut. Dessutom hade lärarutbildningen kvar sina lokaler på Storgatan ungefär 5 km från det som skulle kallas huvudbyggnaden. Det fanns naturligtvis en önskan om att samlokalisera högskolans verksamhet och då var det naturligt att göra det på Teleborgsområdet kring huvudbyggnaden. Men det skulle ta några år och målet nåddes tack vare småländsk finurlighet och samarbetsförmåga och det blev en skåning som skulle bli spindeln i nätet. Men först måste de akuta problemen med

trångboddheten i huvudbyggnaden lösas. På Västerledsskolan invid gamla lärarhögskolan fanns lokaler som högskolan genom Kungliga byggnadsstyrelsen kunde hyra. Det blev ämnena matematik och informationsbehandling som flyttade dit – med baktanken att inom en relativt snar framtid kunna flytta till nya fräscha lokaler på Teleborgsområdet.

År 1984 anställdes **Gerth Christiansson** på Växjö kommuns planeringsenhet. Han blev chef för det nyinrättade samhällsbyggnadskontoret inom kommunen. Gerth hade studerat vid Lunds universitet och 1970 blev han fil dr i kulturgeografi med **Torsten Hägerstrand** som handledare. Han hade innan han kom till Växjö arbetat inom Malmö kommun. Gerth såg högskolan som en viktig resurs för att utveckla regionen och kom att betyda mycket för högskolans utveckling. En av hans första åtgärder var, att inspirerad av Ideon i Lund skapa en mötesplats där högskolans lärare och representanter för näringsliv och förvaltning kunde mötas. Ett aktiebolag Videum AB bildades år 1986, ett hus byggdes, en administrativ ledning tillsattes och lokalerna i det nya huset hyrdes ut till intresserade företag. Teknikcentrum fick sin naturliga plats i Videum.

Videum fick dubbla roller. Det blev en mötesplats där näringsliv och förvaltning kunde knyta kontakter och etablera samarbetsprojekt med högskolan. Men det blev också ett fastighetsbolag och det visade sig att det kunde utnyttjas för att förse högskolan med lokaler på Teleborgsområdet. Matematik och informationsbehandling hade som vi nämnt sina kontor på Västerledsskolan och det var Kungliga byggnadsstyrelsen som betalade hyran till kommunen som ägde byggnaden. Avtalet som reglerade hyran gick ut i en nära framtid och kommunen måste då höja hyran kraftigt. Det blev då mer lönande för byggnadsstyrelsen att hyra nybyggda lokaler på Teleborg och de lokalerna skulle byggas av Videum AB. En ny byggnad planerades och institutionen fick stora möjligheter att påverka lokalernas utformning. Så gjordes och institutionen kunde flytta in i de nya lokalerna på Teleborg 1989. Ett stort steg för institutionen. På liknande sätt ordnades lokaler för de nya högskoleingenjörsutbildningarna.

I detta sammanhang kan det vara på sin plats att skriva några ord om Teleborgs slott. Det byggdes 1900 och var en morgongåva från en greve **Fredrik Bonde** till hans trolovade **Anna Koskull**. Det blev så småningom flickpensionat innan Växjö kommun tog över det. I början av 1980-talet hyrde kommunen ut delar till Högskolan i Växjö. De användes som tjänsterum för administrativ personal och bl.a. hade rektor sitt tjänsterum där. Några rum användes av lärare som forskade. Rummen vara vackra och rymliga och det var högt till tak. Rektors rum var mycket representativt. Under en följd av år hade rektor, prorektor, högskolans budgetchef Kjell Gunnarsson och dess administrativa chef **Bo Paulsson** varje fredag eftermiddag informella möten där för att diskutera aktuella problem och högskolans framtid. Men även om rummen var spatiösa och det var gott om plats så trivdes inte alla där. Slottet låg avsides och var delvis omgiven av skog. Mörka kvällar kunde det kännas litet kusligt. Så småningom blev Teleborgs slott ett hotell med restaurang och som sådant fungerar det fortfarande till mångas belåtenhet. Högskolans administrativa delar flyttade till huvudbyggnaden.

Internationalisering

Småland förknippas med mycket – småföretagsamhet, arbetsamhet, sparsamhet. Men också med fattigdom och med utvandringen till USA under senare delen av 1800-talet. Det finns starka band mellan Småland och delar av USA. Det manifesterades med bildandet av Utvandrarernas hus, som var landshövding Gunnar Heléns morgongåva till Kronobergs län. Det invigdes 1968. **Vilhelm Mobergs** epos har gjort utvandringen från Småland känd inte bara i Sverige utan i stora delar av världen och en modell av hans skrivarstuga finns också i Utvandrarernas hus.

Mot den bakgrunden var det naturligt att en ny självständig högskola tog kontakter med lärosäten "over there". Ett av de första var Gustavus Adolphus College i Duluth. Man skrev avtal om studentutbyten och de kom till stånd. Fler colleges kom med i bilden och en person, **John Glarner**, anställdes för att samordna och utveckla verksamheten. Så började internationaliseringen vid Högskolan i Växjö – en verksamhet som låg rektor Hans Wieslander varmt om hjärtat och som skulle bli ett flaggskepp för högskolan. Verksamheten utvidgades till EU och där var **Nils Larsson**, som arbetade som administratör vid högskolan, primus motor. **Mitsuru Suzuki** som var lärare i nationalekonomi utvidgade verksamheten till Asien i första hand Japan. Under 90-talet var listan på utländska lärosäten som Högskolan i Växjö hade avtal med imponerande. En anledning till att verksamheten blev så framgångsrik var att kurserna för de utländska studenterna gavs på engelska.

Själv var jag inte engagerad i högskolans internationalisering i någon större omfattning. Den ingick inte i min roll som prorektor – det var andra frågor som låg på mitt bord – och inte heller som lärare – det var mycket få utländska studenter som läste matematik. Det skulle ändras när vi fått rättigheter att ge masterutbildning i matematik men då hade högskolan blivit universitet. Naturligtvis deltog jag i sociala arrangemang men någon djupare kunskap om verksamheten fick jag aldrig och därför blir detta högskolans flaggskepp styvmoderligt behandlad i denna text.

Studentkåren

Större ansvar för utbildningsbevakning

Studentkåren i Växjö var redan en självständig organisation innan högskolereformen så i den meningen var det ingen skillnad mellan före och efter 1977. Men naturligtvis påverkade det faktum att högskolan blivit ett självständigt lärosäte kårens arbete. En rad representanter skulle utses i högskolestyrelse, institutionsstyrelser, linjenämnder och andra organ. Utvärdering av utbildningar och av undervisningen kom att ta allt större plats och där spelade studentkåren en viktig roll. Min erfarenhet av deras arbete är mycket positivt. Den nybyggeranda som präglade filialtiden levde kvar i samarbetet med kåren även efter 1977.

Kårortsnämnden

Studentkåren hade ansvar för studenternas fysiska och psykiska hälsa och det organ som var ansvarig för det var Kårortsnämnden. I den ingick en representant för högskolan som tillika var ordförande. Under några år var jag högskolerepresentant. När jag tillträdde fanns en sjuksköterska på deltid, en kurator och en tandläkare. Det är angeläget att påpeka att studenterna hade tillgång till den vanliga vården som samhället

erbjuder. Sjuksköterskan och kuratorn skulle ta hand om problem som hade med studierelaterade problem att göra. Tandläkaren utnyttjades knappast alls och vi blev tvungna att avveckla den verksamheten. Motionsverksamheten var en viktig del i den förebyggande vården och den kom VUGI (Växjö universitets gymnastik- och idrottsförening) att ansvara för. Dess verksamhet var stor med många deltagare och ett stort utbud av aktiviteter.

Under några år på slutet av 80-talet arrangerade Kårortsnämnden under ledning av **Per-Magnus Bunn** från VUGI en motionsstafett genom Växjö. Den fick namnet Studentupploppet och ägde rum i början av höstterminen. Tanken var att den skulle medverka till ökad socialisering mellan studenter och personal på högskolan. Priser delades ut i vanlig ordning till de snabbaste lagen men också till det bäst utklädda laget och det lag som hade det fyndigaste namnet. Det var en mycket brokig församling som stod på startlinjen och Studentupploppet kom att vara ett pikant inslag i stadsbilden en dag varje höst. Efter några år avtog intresset och stafetten upphörde. Studentupploppet har säkert inte haft någon betydelse för högskolans utveckling. Men för mig är det något jag minns med glädje och som jag ofta tänker på. Det är en "lustelig hågkomst".

1980-talet – en tid av reformer, kriser och expansion

Åren efter den stora högskolereformen 1977 var händelserika. Hela 1980-talet eller rättare sagt slutet av 1970-talet, 1980-talet och början av 1990-talet präglades för Högskolan i Växjö av förändringar. Två enheter med olika utbildningskulturer skulle integreras. Förutom att en ny organisation skapades, nya utbildningar utvecklades och nya lokaler togs i bruk så skulle två stora reformer få stor betydelse för högskolans utveckling: Reformeringen av lärarutbildningen och de nya utbildningarna av högskoleingenjörer. Lägg därtill nedläggningshot som krävde krishantering, som visserligen stärkte högskolan men som krävde tid och energi. Den lyckade satsningen på internationalisering krävde också resurser. En mer systematisk utvärdering av undervisningen började utvecklas där studentkåren spelade en stor roll. Parallellt med allt förändringsarbete skulle undervisningen skötas och de administrativa rutinerna fungera.

Verksamheten var intensiv och förmodligen gjordes misstag som för en del var smärtsamma. När jag själv försöker minnas denna tid dyker det upp en del dåliga beslut som jag ångrar, misstag som gjorts och saker jag borde gjort men som inte gjordes. Det är inte min mening att ta upp dessa saker här. Ofta är det detaljer som kanske inte spelat så stor roll för högskolans utveckling i stort men jag tror att det är viktigt att inse att den resa som högskolan gjorde inte var spikrak utan att det ibland kunde trassla till sig och de knutar som uppkom måste så gott det gick lösas upp. I mitt minne är 1980-talet en intensiv och arbetsam period med långa arbetsdagar, med glädjeämnen och besvikelser. Men arbetet var framtidsorienterat med en vision om en större och bättre högskola som präglades av den känsla av närhet som vi bar med oss från filialtiden. Närhet mellan lärare och studenter, närhet mellan de olika delarna i organisationen och närhet mellan högskolan och det omgivande samhället.

Kapitel 5. Mot ett universitet – det lokala arbetet

Under drygt ett decennium hade Högskolan i Växjö förändrats. De nya ingenjörsutbildningarna hade inneburit att det tekniska området ökat väsentligt i omfattning. Reformerna av lärarutbildningarna hade medfört att ämneslärarutbildningen fick ges i Växjö och det ledde till att de akademiska ämnena stärktes. Kontakter hade etablerats med vårdutbildningarna och en integration av dem i högskolan var tänkbar. Internationaliseringen hade satt Högskolan i Växjö på kartan. Centumbildningar och liknande organisationer hade etablerat fruktbara kontakter med det omgivande samhället. Det samarbetet stärktes genom bildandet av Videum AB där man också utvecklade ett verktyg för att ge högskolan nya lokaler. Videum byggde och Byggnadsstyrelsen hyrde.

Men verksamheten vid Högskolan i Växjö liksom vid de flesta högskolor i landet var väsentligen inriktad mot grundutbildning. Det var från början bestämt så och några medel för forskning fanns inte. Det var upp till lärarna själva att forska på sin fritid eller söka pengar för forskning och det arbetet fick också göras på fritiden. Vi skulle undervisa och vi skulle bli bra på det. Jag måste medge att jag till en början accepterade detta. Under vårterminen 1968 bjöd jag in min handledare professor Lars Gårding att hålla en föreläsning och efteråt satt vi och pratade. Han frågade mig: "Och när tänker ni bli ett universitet?" och jag svarade att det inte ingick i planerna. "Dumheter", svarade Lars, "Det ingår i dynamiken hos denna typ av organisationer att vilja växa och utvecklas till universitet." Jag trodde honom inte men han skulle få rätt och det visade sig finnas starka skäl för en utveckling mot ett mer universitetsliknande lärosäte. Det tog några år innan det gick upp för mig. Det främsta skälet finns inskrivet i Högskolelagen som säger att all utbildning vid högskolan skall bygga på vetenskaplig grund. Men hur ska det i längden kunna göra det om det inte finns levande forskning vid institutionerna? Att stödja sig på kontakter med de etablerade universitet och högskolor som hade en väl utvecklad forskning och forskarutbildning kan inte hålla i längden. Så till slut började en kamp för att få fasta forskningsresurser till högskolan, en kamp som för mig skulle börja i mitten av 80-talet och som avslutades med att Högskolan i Växjö blev universitet 1999.

Infrastrukturen.

"Universitet bygger man med tegelsten."

Vi i högskolans ledning gjorde tillsammans med ledamöter i högskolestyrelsen resor för att studera lärosäten i motsvarande ställning i andra länder. Den förändring med många nya lärosäten som var konsekvenser av högskolereformen var inre specifik för Sverige. Så det fanns stora möjligheter till samtal med likasinnade. Jag minns en resa till Norge. Vi hade brytt våra hjärnor med hur vi skulle få i gång forskning och skapa attraktiva forskarmiljöer. Jag hade efter dagens möten på väg till hotellet sällskap med ett av Växjös kommunalråd. Möjligen tyckte han att våra diskussioner hade varit väl teoretiska. Han sa: "Anders, vet du hur man bygger ett universitet?". Jag såg väl litet

frågor ut. Det hade vi ju diskuterat hela dagen. "Jo", sa kommunalrådet, "man bygger det med tegelsten." Jag log och tyckte kanske han hade en poäng men förstod inte hur rätt han hade.

Det blev jag varse några år senare på ett av våra många möten i Växjö. Vi hade just klarat av att samla matematik och datavetenskap i ett hus nära huvudbyggnaden. Gerth Christiansson begärde ordet och visade en skiss på ett tänkt universitetsområde som han låtit ta fram på samhällsbyggnadskontoret. Där fanns lokaler för högskoleingenjörsutbildningar, för lärarutbildningen, för ett nytt bibliotek och ett särskilt hus för humaniora. Där fanns också planer på hur man skulle utnyttja Teleborgs slott för administration och slottstallarna som pub för studenterna. Det hela var mycket smakfullt utfört och Gerths medarbetare hade utnyttjat den vackra naturen på området. Ett campus hade presenterats. Jag blev såld direkt och förstod nu att om vi realiserade dessa planer så skulle vi kanske inte få regering och riksdag att erkänna Högskolan i Växjö som ett universitet, men vi skulle själva inspireras att få vår högskola att bli universitetsliknande. Vad jag vet realiserades Gerths planer rätt snabbt till punkt och pricka möjligen med några få korrigeringar. Det arbetet var en viktig förutsättning för den mer vetenskapliga utvecklingen. Ett universitet bygger man med tegelsten.

Utveckling av forskning och forskarutbildning

En nordisk konferens om forskning vid de nya högskolorna

Som jag tidigare noterat var många av de förändringar som 1977 års högskolereform innebar inte typiskt svenska. En rad nya högskolor en del med specialinriktat innehåll hade bildats. Hur de olika ländernas regeringar ställde sig till forskning och forskarutbildning på dessa lärosäten varierade. Sverige var kanske det land som tog tydligast avstånd från forskning vid de nya högskolorna. Det var undervisning på grundutbildningsnivå som gällde. Naturligtvis fick lärarna forska om de ville men det fick i så fall bli på fritid utan offentliga medel.

Vi på forskningsnämnden ville problematisera denna inställning och sprida kännedom om den forskning som trots allt gjordes vid de nya högskolorna. Vi beslöt att arrangera en konferens, "Forskning vid de nya högskolorna", Konferensen skulle vara nordisk. Vi anlätade olika talare bl.a. utbildningsminister **Lennart Bodström**. Olika nordiska högskolor bjöds in för att presentera och diskutera sina verksamheter. Konferensen rönt stort intresse och de flesta nya högskolorna i Sverige deltog men också flera högskolor från Norge, Danmark och Finland. Naturligtvis var Lennart Bodströms inlägg av stor betydelse. Det gav ju den svenska regeringens inställning. De som väntat en mjukare attityd till forskning vid de nya högskolorna blev besvikna. Jag förstod att många tyckte synd om mig som ansvarig för konferensen efter Bodströms anförande. Men jag måste tillstå att jag inte väntat mig någon förändring av regeringens attityd och var därför inte särskilt besviken. Varför skulle den förändras bara för att vi ordnade en konferens? Konferensen var ju ett försök att visa att regeringens politik var ohållbar.

Konferensen blev lyckad i den meningen att frågorna kom på bordet och började diskuteras. Alla seminarier var väl inte av högsta kvalitet och några kunde kanske användas av våra belackare som bevis för att vi inte borde få medel för forskning. Men det är ju en del av verkligheten. Att konferensen uppmärksammades på det lokala

planet bevisades på olika sätt. Jag ska ta upp tre händelser som ägde rum i svallvågorna efter konferensen: Sparbanken Kronans (numera Swedbank) donation på en miljon kronor till forskning vid Högskolan i Växjö, Svenska Flakts erbjudande om att donera medel till en professur i miljöteknik knuten till Lunds universitet med verksamheten förlagd till Växjö samt TELUBs förslag om att utveckla en utbildning i det man kallade teroteknologi vid Högskolan i Växjö och i samband med det bekosta en professur i ämnet som på samma sätt som den föregående skulle vara knuten till Lunds universitet men ha verksamheten förlagd till Växjö.

Sparbanken Kronan ger en miljon för forskning vid Högskolan i Växjö

På något sätt fick jag reda på att **Berndt Gröön** som var chef för Sparbanken Kronan ville satsa en miljon kronor för forskning vid högskolan. Hur kommer jag inte ihåg men till slut träffades vi på hans tjänsterum. Han hade vissa villkor. Han ville att jag skulle låta mig fotograferas med miljonen i sedlar och bilden skulle publiceras på en presskonferens. Han vill få uppmärksamhet åt donationen. Det hade jag inget emot. Det kunde ju inspirera andra att följa efter. Berndt var en bygdens man. Han var född i Nybro och hade alltså avancerat till högsta chef för en av regionens största banker. Han skulle också vara drivande i bildandet av en fusion av flera regionala banker till en ny bank Swedbank vars chef han var under några år. Han var också intresserad av friidrott, var som ung en framstående sprinter och han skulle också bli ordförande i Svenska friidrottsförbundet. Han vill visa att han trodde på akademisk forskning och på Högskolan i Växjö genom att donera en summa pengar, som då ansågs rätt stor. Han vill ha PR runt donationen men han hade inte för avsikt att tala om för oss vad pengarna skulle användas till. Det var vårt beslut och han ville inte försöka styra vår forskning. Det fann vi vara klokt och vi ställde gärna upp på PR-arrangemangen.

Att fördela medlen blev forskningsnämndens uppgift och eftersom jag var ordförande hamnade den uppgiften i mitt knä. Jag kommer inte i detalj ihåg hur vi gick till väga och hur resultatet blev. En stor post vill jag minnas gick till att ordna en professur i entreprenörskap till **Bengt Johannisson** samt till adjungerade professorer i organisationsteori och informatik. En mycket mindre del gick till att tillsammans med Göteborgs universitet arrangera forskarkurser inom matematikdidaktik. Det var i någon mening ett genombrott. De var de första forskarkurserna i ämnet som getts i Sverige någonsin.

Svenska Flakt AB vill satsa på en professur i miljöteknik

Fläktfabriken eller mer formellt Svenska Flakt AB hade stött oss redan då vi tog de första stapplande stegen i vårt kontaktskapande med näringslivet under filialtiden. Nu ville man tillsammans med högskolan skapa något nytt som båda parter skulle ha glädje av. Man ville donera medel till en professur i miljöteknik. Professuren skulle vara knuten till Lunds universitet närmare bestämt Lunds tekniska högskola LTH, men verksamheten skulle förläggas till Växjö. Planerna avancerade rätt långt. Svenska Flakt gjorde en beskrivning av tjänstens inriktning och LTH hade till och med hittat en person som var mycket lämpad för professuren. Ärendet skulle behandlas i Lunds universitets styrelse. Det visade sig att i tjänstebeskrivningen fanns formuleringar som universitetet inte kunde acceptera och som Svenska Flakt inte ville ändra på. Läget var låst. Det blev ingen professur.

Själv vet jag inte hur förhandlingarna avslutades. Av privata skäl blev jag sjukskriven under ett halvår och andra fortsatte diskussionerna. Kanske var det inte så konstigt att man inte kunde enas. Professuren var ett stort åtagande för Flakt AB och det löpte över flera år. Naturligtvis ville man påverka inriktningen kanske väl mycket. Lunds universitet å sin sida var känslig för påverkan från näringslivet efter sjösättningen av Ideon där några ansåg att universitetets integritet ifrågasattes.

TELUB satsar på teroteknologi vid Högskolan i Växjö

Ett annat företag inom teknikområdet som Högskolan i Växjö hade samarbetat med var TELUB. Dess inriktning stämde med högskolans utbildningar inom matematik och datavetenskap. Nu ville man inleda ett samarbete i ett ämne som de kallade Teroteknologi och som handlade om hur man utformar och bygger upp produktionsanläggningar så att de till ett så billigt pris som möjligt tillhandahåller produkter och som håller hög kvalitet när det gäller prestanda, drifts- och leveranssäkerhet. Bakom konceptet låg Hans Ahlman som var professor vid LTH. Till utbildningen skulle knytas en professor knuten till LTH och med verksamheten förlagd till Växjö.

Planerna förverkligades. En utbildning konstruerades och sattes i sjön. Ett problem var namnet. Teroteknologi kändes besvärligt att marknadsföra och ett annat namn var nog nödvändigt om vi skulle kunna locka studenter att anmäla sig till utbildningen. Det nya namnet blev "Systemekonomi" som var lättare att ta till sig även om det inte helt täckte begreppet "Teroteknologi". Ibland kom de båda begreppen att användas parallellt. Vad jag vet finns utbildningen kvar även om en del justeringar skett. Så har bl.a. kraven från EU förändrat utbildningens längd och konstruktion.

En professor i teroteknologi skulle också anställas vid LTH och dess verksamhet skulle koncentreras till Högskolan i Växjö. Den förste professorn var **David Sherwin** som ursprungligen kom från England men som åren innan utnämningen arbetat i Australien. Efter några år pensionerades Sherwin och hans elev **Basim al najjar** övertog professuren som så småningom blev även formellt knuten till Högskolan i Växjö. Basim pensionerades nyligen men under hans aktiva tid var han nog en av de professorer vid högskolan/universitetet som drog in mest externa medel.

Universitetsadjunkters forskarutbildning – resor finansieras och handledarresurser knyts till Växjö

Vid de olika institutionerna bedrevs forskning och utveckling. Många av adjunkterna ville meritera sig och disputerar. De var ofta formellt inskrivna som doktorander men då vid ett lärosäte med rättigheter att ge forskarutbildning och för de flesta doktoranderna var det Lunds universitet. Det är klart att det fysiska avståndet mellan handledare och doktorand försvårade studierna. Visserligen utvecklades under 80- och 90-talen möjligheterna till digital kommunikation genom Internets intåg, men de fysiska mötena var mycket viktiga inte minst för att följa de obligatoriska forskarkurserna.

Efter en tid kunde vi arrangera det så att doktoranderna kunde erhålla medel för resor genom att lämna in en ansökan till forskningsnämnden i Växjö. Ekonomin skulle inte vara hindret. Jag vill minnas att antalet adjunkter som hade resebidrag låg någonstans mellan 50 och 100. Det fanns alltså ett stort intresse bland personalen att vidareutveckla sig och att meritera sig. Detta var naturligtvis positivt för högskolan. På

de olika institutionerna borde det rimligtvis medfört en vitalisering av den intellektuella miljön. Men när doktoranderna konfronterades med verkligheten uppkom svårigheter. Många gånger kunde endast mycket liten tid anslås till studier. Undervisningen hade en tendens att ta över. De många resorna var också ett hinder och för de som hade familjer att försörja kunde det vara svårt att få livspusslet att gå ihop. Utan särskilda medel för doktorandernas tid skulle inte arrangemanget fungera i längden.

Det fanns handledarresurser vid Högskolan i Växjö. I nationalekonomi var **Jan Ekberg** och Harald Niklasson docenter och de var samtidigt aktiva forskare. Lars-Olof Larsson var docent historia och något av en nestor i Sverige när det gällde lokal historia. Det är bara några exempel. Men de fanns inga ekonomiska resurser för handledning. Ett undantag var professor Bengt Johannisson som var knuten till Lund men verksam i Växjö. I hans tjänst kunde man lägga in handledning av doktorander.

Inom ämnet sociologi hade man etablerat kontakt med **Bengt Abrahamsson**, som var professor i arbetslivsorganisation vid Arbetslivscentrum. Hans inriktning låg i linje med verksamheten i Växjö och han anställdes som adjungerad professor på deltid. Bengt var mycket engagerad inom institutionen, där han kunde handleda flera doktorander till doktorsexamen, men han tog också del i den diskussion och det arbete som skulle göra högskolans verksamhet mer universitetsliknande. Han blev också så småningom Växjö universitets förste rektor.

Ett liknande arrangemang kunde göras inom det ämne som då kallades ADB och nu kallas Informatik. En docent **Bengt Lundberg** från Stockholms högskola kunde anställas som adjungerad professor. Han förlade delar av verksamheten till Växjö där hans forskargrupp, som hade deltagare från flera högskolor i Sverige, samlades med jämna mellanrum. Tyvärr avled Bengt i cancer efter några år. En del av hans elever spreds till olika miljöer och andra gav upp sina forskarstudier. Men några i hans grupp är nu efter fullbordad forskarutbildning lektorer i informatik vid Linnéuniversitetet.

Forskningsfrågorna hade nu kommit centrum på ett annat sätt än tidigare och det gällde också forskarutbildningen. Många av lärarna var engagerade i forskning eller forskarutbildning och seminarier började arrangeras på många institutioner. Forskningsnämnden försökte också arrangera mer ämnesövergripande seminarieverksamheter. Jag minns att vi anordnade ett antal seminarier där ledande företrädare för olika ämnesområden samtalade om grundläggande filosofiska frågor inom deras respektive ämnen. Som seminarieledare fungerade **Bengt Hansson** som var professor i teoretisk filosofi vid Lunds universitet.

Trots avsaknaden av statliga medel för forskning hade det under årens lopp byggts upp en rad kreativa forskningsmiljöer. En utmärkt sammanfattning av aktiviteterna under denna tid finns i skriften *En forskande blick. Presentation av forskningen vid Högskolan i Växjö*, som sammanställdes av informationsavdelningen år 1990 under ledning av **Jerker Persson**. Där beskrivs högskolans forskningsverksamhet inom en rad olika områden som lokalhistoria, engelska, dyslexi, förskolans didaktik, ungdomskulturer, organisationer, entreprenörskap, arbetsmarknadspolitik, migration, logistik, teroteknologi, miljöteknik, informatik och datorteknik.

Några unga forskare skulle vitalisera verksamheten. En ung doktorand i historia **Peter Aronsson** var ledamot av forskningsnämnden. Han skulle tillföra mycket positiv energi och engagerade sig i många av nämndens aktiviteter. Peter blev sedermera professor i historia vid Linnéuniversitetet och är numera dess rektor. En annan ung kreativ forskare som skulle låta tala om sig var **Mats Trondman**. Han studerade ungdomskulturer och har en bakgrund som rockmusiker. Han förenade akademisk forskning på hög nivå med en unik förmåga att fånga en publik och kunde därigenom levandegöra sin forskning. Mats blev så småningom professor i sociologi vid Linnéuniversitetet och är numera professor emeritus.

De första svenska forskarkurserna i matematikdidaktik

En mindre del av de medel som Sparbanken Kronan donerade till Högskolan i Växjö gick, som tidigare framgick, till forskarkurser i matematikdidaktik. De hölls i Växjö men leddes från Göteborgs universitet. Forskning om matematikundervisning hade dittills i Sverige varit relativt dåligt utvecklad om man jämför med våra nordiska grannländer. Viktiga enskilda insatser hade gjorts av t.ex. **Fritz Wigforss** som var lektor vid lärarutbildningen i Kalmar 1919-51, men professurer eller forskarutbildning i ämnet fanns knappast.

De forskarkurser som startade i Växjö 1989 var de första i sitt slag. Genom konferenser hade vi fått kontakt med Ference Marton som var professor i pedagogik vid Göteborgs universitet. Vi diskuterade framtida satsningar i Växjö med honom och han såg en möjlighet att i Växjö genomföra en kurs, som Göteborgs universitet förmodligen av ekonomiska skäl inte kunnat starta. Genom Sparbanken Kronans donation hade vi möjligheter till det. De som höll i den första kursen var **Bengt Johansson** och **Viggo Kilborn** båda anställda vid Pedagogiska institutionen i Göteborg. De hade båda en grundläggande akademisk matematikutbildning. Kursen i Växjö genomfördes på helger och med deltagande från lärosäten i hela landet som Göteborg, Stockholm, Umeå, Karlstad, Kristianstad, Malmö, Växjö, Kalmar, Linköping och Borås. Verksamheten pågick ett antal år.

Kanske kan kursen ses som en blygsam start på den utveckling av matematikdidaktiken som följde och där den viktigaste milstolpen var Umeås initiativ till en nationell forskarskola som startade kring 2000 där Växjö universitet deltog. Nu finns professorer och forskarutbildning vid flera universitet och högskolor i landet. Vid Linnéuniversitet finns för närvarande tre professorer i ämnet.

Vetenskaplig grundkurs eller Core Curriculum

Ett försök att stärka högskolans akademiska status var att låta studenterna följa en vetenskaplig grundkurs där filosofiska frågor om vetenskapens roll diskuterades. Det skulle vara en kurs på grundläggande nivå och rikta sig till alla studenter. Idén framfördes av representanter från studentkåren. Under mina regelbundna möten med prorektorerna i Karlstad och Örebro hade vi faktiskt också tagit upp frågan. En sådan kurs startades i Växjö och gavs under några år med hjälp från Filosofiska institutionen i Lund. Kursen, som huvudsakligen riktade sig till studenter som läst något eller några år, var relativt välbesökt och upplevdes nog positivt av dem som gick där. Efter ett tag avtog intresset. Kursen blev jämförelsevis dyr och när utbildningar på högre nivå etablerades skapades liknande kurser inom de olika programmen.

Ett radikalt grepp hade varit att låta en liknande kurs vara obligatorisk och ligga i början av utbildningen. Vi trodde inte det var realistiskt. I Karlstad försökte man genomföra en sådan verksamhet och kallade kursen Core Curriculum. Den utföll inte väl. I folkmun kallades kursen "Dåre kuckilurium". Nyblivna studenter var inte mogna för sådana studier.

Biblioteket

Ett bibliotek är en nödvändig del av en högskola. Så har det varit sedan antiken. Det kanske mest berömda är biblioteket i Alexandria som var en del av forskarbyn Museion. Det grundlades omkring 200 f.Kr. och innehöll som mest omkring en halv miljon rullar av pergament eller papyrus. Där fanns dåtidens vetenskapliga kunnande dokumenterat. Tyvärr förstördes biblioteket i Alexandria efter några århundraden men stora delar av hade då översatts till persiska och fanns i ett bibliotek i Vishetens hus som grundades på 700-talet i Bagdad. Mycket av vår kunskap om antikens vetenskap finns därför bevarad.

Biblioteket är och var centralt för utveckling och trädning av vetenskaperna. Stora vetenskapliga bibliotek finns i anslutning till de gamla universiteten. Vi har i Sverige t.ex. Carolina Rediviva i Uppsala med material från universitetens barndom. Alla lärosäten kan naturligtvis inte ha bibliotek med samma omfattning. Men det måste finnas ett ställe där det förutom kurslitteratur finns standardverk, bredvidläsningslitteratur och tidskrifter. En plats där man med dagens teknik ska kunna söka och beställa litteratur från universitet världen över. Där ska också finnas studieplatser och möjligheter för grupparbeten. Biblioteket skall fungera som en mötesplats. Allt detta kräver utrymme och personal.

Under filialtiden började biblioteket i Växjö byggas upp med de små resurser som fanns. Utrymmet var begränsat. När huvudbyggnaden togs i bruk var en stor del av souterrängvåningen avdelad för biblioteket som nu kunde expandera. Men det stora steget var den nybyggnad som kom till stånd i början av 90-talet då biblioteket tillsammans med humaniora fick ett eget hus. Där kunde man realisera många av de faciliteter som ett modernt universitetsbibliotek kräver. Där fanns den nya tekniken och där fanns möjligheter till självstudier och grupparbeten. Men där fanns naturligtvis också böcker och bokbeståndet växte för varje år inte bara genom nyinköp utan ibland också genom donationer. Den svenska författaren och civilingenjören **Sven Fagerberg** skänkte t.ex. sin boksamling till Högskolan i Växjö och den var omfattande. Jag minns att jag där hittade det epokgörande verket *Principia Mathematica* (1910-13) av **Bertrand Russel** och **Alfred North Whitehead** och det kändes högtidligt att hålla detta arbete i sina händer. Några år senare skulle även det nya biblioteket visa sig vara otillräckligt och en ny biblioteksbyggnad togs i bruk i början av 2000-talet.

Den nya tekniken var en förutsättning för att en högskola skulle kunna göra anspråk på att få universitetsstatus. De, som hävdade att nya högskolor inte kunde få medel forskning och forskarutbildning därför att det saknades biblioteksresurser i form av böcker och tidskrifter, blev ett argument fattigare. Internet hade radikalt ändrat på förutsättningarna.

Regional förankring

”Man måste tackla med hela kroppen”

Under en paus i ett av de många möten på regional nivå som arrangerades och där högskolan var en part sade ett av kommunalråden i Älmhult till mig: ”För att få ett universitet räcker det inte att utveckla huvudet. Man måste tackla med hela kroppen.” Det räcker inte att arbeta med att höja den akademiska kompetensen och utveckla den akademiska miljön. Regionen måste vara delaktig. Det måste finnas en tro på att en utveckling av högskolan också leder till en positiv utveckling av regionen. Att näringslivet utvecklas, att förvaltningar på olika nivåer blir effektivare och mer framsynta och att medborgarna i allmänhet ser en resurs som kan göra tillvaron intressantare och mer spännande. Ett regionalt stöd som har sin grund i positiva erfarenheter av högskolans verksamhet måste vara en politisk kraft av stor betydelse.

Avsatte vi tillräckligt med tid och kraft för att förtjäna ett regionalt stöd? Jag tror det. På institutionsnivå och inom centrubildningar fanns många samarbetsprojekt med företag och myndigheter. Studenternas uppsatser upplevdes av många som en stor resurs. Den historiska föreningen med Lars-Olof Larsson som primus motor var ett viktigt inslag i regionens kulturliv liksom engagemanget från högskolans lärare i Elin Wägner-sällskapet. Det fanns samverkansorgan som Teknikcentrum och Videum. Jag minns att jag satt med i olika konstellationer där samverkan diskuterades på ett mer övergripande plan. Ett av dem var projektet ”Fiber och glas” som stödde lokala och regionala initiativ inom IT-området. För min egen del ansvarade jag för en skraddarsydd matematikkurs som riktade sig till medarbetare på industrier i Ljungby. Förutom att medarbetare kunde höja sin kompetens skapades kontakter som ledde till mer permanenta samarbeten längre fram. De var värdefulla när jag som vice-rektor efter det att Växjö högskola fått universitetsstatus var med om att starta en utbildning i Informationslogistik lokaliserad till Ljungby. Denna utbildning finns kvar än idag och det var med viss tillfredsställelse jag besökte den för några månader sedan.

Mycket arbetet lades ned för att förankra högskolans verksamhet i regionen. Kanske var inte metoderna de mest optimala. Kanske skulle man ha haft en central enhet för kontakter utåt. Nu litade man på institutioner och centrubildningar. Om det var rätt eller fel får vi aldrig veta.

Kapitel 6. Utveckling på det nationella planet. Samarbeten med andra lärosäten

---

Centrala reformer och utredningar

Högskolereformen 1977 ändrade i grunden svensk högre utbildning. Efter den gjordes under 80-talet flera reformer, men de var inte lika genomgripande. Så småningom kom också krav från EU om en harmonisering av högra utbildning och förändringar måste göras. Under **Per Unckels** tid som utbildningsminister (1991-94) ändrades spelplanen på många sätt. Några av högskolorna blev stiftelser, utbildningar kunde få magisterstatus efter prövning av Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) och regelbundna utvärderingar av lärosätenas verksamhet infördes. Så småningom kunde högskolor få rätt att anställa professorer efter prövning av UHÄ. Det skulle också efter ett nytt regeringsbyte bli möjligt för en lektor att meritera sig till professor.

En utredning *Grundbulten* (1989-92) sjuösattes som skulle göra en genomgång av grundutbildningen och komma med förslag till förändringar. Arbetet leddes av professor **Håkan Westling** som då var rektor för Lunds universitet. Kjell Gunnarsson var utredningens ekonomiska expert och han skulle vara med om att konstruera ett ekonomiskt system där fördelningen gjordes med hjälp av variablerna "helårsstudenter" och "helårsprestationer". Systemet skulle vara kvar i många år och påverkade i hög grad arbetet på gräsrotsnivå. Grundtankarna finns fortfarande i dagens tilldelningssystem.

Grundbulten arbetade brett och öppet med seminarier och konferenser. Själv var jag med i den arbetsgrupp som diskuterade biblioteksfrågor. Vårdhögskolan och Högskolan i Växjö fick gemensamt ansvara för en nationell konferens om Vetenskaplig grundkurs eller Core Curriculum. I den deltog Per Unckel med ett anförande, som av naturliga skäl inte handlade om vetenskaplig grundkurs utan om mer allmänna frågor kring högre utbildning.

Många av de förändringar i regelsystemet som kom till under denna tid öppnade upp för de nya högskolorna. Möjligheterna att kvalificera sig till att ge utbildningar på magister- och mastersnivå och att få anställa professorer kunde ge kvalitetsstämplar åt verksamheten. Den låsta inställning mot forskning- och forskarutbildning vid de nya lärosätena, som från början fanns hos centrala myndigheter och vid de gamla universiteten, var inte längre så lätt att försvara. Erkända akademiker hade yttrat sig över miljöerna och funnit att de höll måttet. Naturligtvis spelade också nödvändigheten att anpassa det svenska högskolesystemet till det europeiska in. Många länder inom EU hade inte så rigida inställningar till forskning vid de nya enheterna som Sverige.

De enskilda högskolorna utvärderades också som helhet och UHÄ var huvudman för den verksamheten. Per Unckel hade rekryterat **Stig Hagström** som universitetskansler. Han var professor i materialvetenskap vid Stanforduniversitetet. Själv var jag engagerad i en utvärderingsgrupp. Mitt intryck var att Per Unckel ville ha en utvärdering byggd på olika typer kvalitetsindex. Stig Hagström såg utvärderingarna mer som en hjälp för

högskolan att förbättra sig och det var hans tankar som slog igenom. Att genom utvärderingar ranka de olika lärosätena blev därför inte av.

Ett universitet i sydost. Ett initiativ från Sydsvenska handelskammaren

Ett förslag om ett nätverksuniversitet i Sydost

Sydsvenska handelskammaren har sitt huvudkontor i Malmö och arbetar för näringslivet i södra Sverige. Under senare delen av 1900-talet var frågan om en bro över Öresund en ödesfråga för utvecklingen i Öresundsområdet och handelskammaren var djupt engagerad i den problematiken. I början av 90-talet var beslutet taget och en annan fråga drog till sig uppmärksamheten. Bron betydde mycket för området kring Lund – Malmö – Helsingborg. Men hur kommer det att gå med andra delar av Sydsverige? Finns det inte en risk att de hamnar i bakvattnet? Samhällsdebatten under den tiden kretsade mycket kring den högre utbildningens betydelse för utvecklingen av en region. I Öresundsområdet fanns med Lunds universitet som centrum en rad högre utbildningar och en livaktig forskning. Men hur var läget i de regioner som hade Karlskrona, Kalmar och Växjö som centralorter? Sydöstra Sverige kunde inte mäta sig med sig med Öresundsområdet. Sydsvenska handelskammaren tog upp frågan och engagerade **Åke E Andersson**, som var professor i nationalekonomi och då chef för *Institutet för framtidsstudier*. Han var en av dem som mest konsekvent hävdade den högre utbildningens och forskningens betydelse för den regionala utvecklingen. Idén om ett nätverksuniversitet i sydost föddes, där de tre högskolorna i Växjö, Kalmar och Karlskrona skulle vara noder. I en skrift *Från regional högskola till internationellt universitet* (1990) skisserades ett sådant universitet. Författarna var förutom Åke E Andersson **Nils-Eric Sahlin**, Filosofiska institutionen vid Lunds universitet, Torsten Hägerstrand, Institutionen för Kulturgeografi och Ekonomisk geografi vid Lunds universitet samt **Anders Karlqvist**, Vetenskapsakademin. Den som höll i pennan var Nils-Eric Sahlin, som var bördig från Växjö. Han läste matematik på högskolan där innan han flyttade till Lund för studier i filosofi.

En grundtanke i förslaget är att det nya universitetet måste tillföras resurser för forskning och forskarutbildning. Det är då det kan bli en kraft i den regionala utvecklingen. Inom vilka områden skulle en sådan verksamhet bedrivas? Kunde nya spännande områden med betydelse för en framtida samhällsutveckling etableras? Det fanns naturligtvis en lockelse att bygga något nytt som de traditionella universiteten kunde ha svårt att realisera. Skriftens titel anger att det nya universitetets forskning inte i första hand skulle bygga på verksamheten vid de tre regionala högskolorna utan på frågeställningar av stor betydelse för framtiden i ett internationellt perspektiv. Tre områden föreslogs

- ett om *filosofisk orientering* med allmän språkvetenskap, dynamisk systemanalys, filosofi, matematik, matematisk fysik, vetenskapsteori och världshistoria
- ett om *kognitiv orientering* med allmän språkvetenskap, datalogi med artificiell intelligens, kognitiv psykologi, kommunikation och konfliktanalys
- ett om *global/regional orientering* med ekologisk geografi, fysisk resursteori, logistik, regional ekonomi och teoretisk ekologi.

Mottagandet

Hur skulle detta förslag tas emot på gräsrotsnivå? Själv tyckte jag att förslaget var intressant och efter en del eftertanke kunde mycket av den forskning som fanns vid de tre högskolorna sorteras in i de tre områdena. Men områdena var ju inte huggna i sten. De kunde modifieras under arbetets gång. Att då utgå från en relativt hög abstraktionsnivå var förmodligen fruktbart. Det verkade som om många av forskarna och lärarna var av samma mening: "Det här är en utgångspunkt vi har att arbeta efter". På en punkt stod det efter en tid ganska klart för mig att programmet inte räckte till. En stor del av verksamheten vid de tre högskolorna utgjordes av lärarutbildning. Det var enligt många av stor vikt att den fick en tydligare forskningsanknytning. Hur en sådan skulle kunna inrymmas i något av de tre föreslagna områdena blev för mig alltmer problematiskt. Delar kunde ingå i området med kognitiv orientering men lärarutbildningen har ju fler dimensioner.

Motståndet bland medarbetarna låg mer på det organisatoriska planet. Skulle man verkligen kunna få de tre enheterna att samverka på ett harmoniskt sätt? Det fanns en rädsla för att någon enhet skulle ta över och att den egna verksamheten skulle komma bort. Det fanns gamla spänningar mellan de tre aktuella länen. Hur skulle de hanteras? Var skulle rektor sitta?

En liten arbetsgrupp med **Lars Borg**, biolog från Högskolan i Kalmar, **Per Eriksson** forskare inom signalbehandling och rektor för Högskolan i Karlskrona/Ronneby (som senare skulle bli Blekinge Tekniska Högskola) och jag själv som matematiker och prorektor vid Högskolan i Växjö skulle komma med någon form av plan för hur Sydsvenska handelskammarens förslag skulle kunna realiseras. Per Eriksson hade tidigare varit linjenämndsordförande för högskoleingenjörsutbildningen i Växjö och blev senare rektor för Lunds universitet. Vi tre i gruppen träffades relativt ofta men jag har mycket diffusa minnen av vad vi kom fram till. En konkret åtgärd var att vi samlade de tre lärosätenas styrelser till ett gemensamt möte. Min minnesbild av det var att klimatet för ett givande samarbete kunde ha varit bättre. En hel del tankemöda ägnades åt att försöka kombinera strukturen i *Från regional högskola till internationellt universitet* med den dåvarande verksamheten. Alla förslag var inte bra och själv stod jag nog för ett av de mer aningslösa.

Ett möte med de flesta intressenterna arrangerades på Stadshotellet i Växjö. Vi tre fick ge våra synpunkter och näringslivets företrädare **Rune Brandinger**, som var VD för Södra AB, gjorde en genomgång av den plan som redovisas i *Från regional högskola till internationellt universitet*. Hans kritik var mördande och vi tre som arbetat med den fick våra fiskar varma. Hans huvudsakliga invändningar var att planerna var alltför abstrakta och saknade kontakt med verkligheten. Många höll nog med honom men långt ifrån alla. Jag fick efteråt telefonsamtal från företagare och politiker som gav oss sitt stöd och ville att vi skulle fortsätta arbetet. De menade att frågan var viktig.

Under en tid arbetade "vi tre" vidare men efter något år blev jag sjukskriven och kom bort från arbetet med sydostuniversitetet. Det verkade som frågan miste aktualitet. Andra frågeställningar kom i förgrunden. Men under 2000-talet då Växjö fått universitetsstatus kom frågan upp på nytt och 2010 kunde Linnéuniversitetet, en

sammanslagning av Växjö universitet och Högskolan i Kalmar, invigas. Blekinge tekniska högskola var länge med under förarbetet men hoppade av i samband med ett rektorsbyte. Kanske lades en del av grunden för fusionen under de första åren efter 1977 års högskolereform. Regionstyrelserna, som då hade till uppgift att fördela medel för lokala utbildningslinjer och enstaka kurser, såg som sin uppgift att se till att utbildningar inom framför naturvetenskap och teknik inte samtidigt etablerades i Kalmar och Växjö. I Kalmar byggdes upp en verksamhet inom biologi, kemi och medicin medan man i Växjö utvecklade matematik och datavetenskap. Därigenom kom högskolorna att komplettera varandra och det förenklade antagligen samgåendet.

”Filialsamarbete”

Prorektorerna i Karlstad, Växjö och Örebro träffas regelbundet

Bland de nya högskolor som kom till efter reformen 1977 bildade de gamla universitetsfilialerna en speciell grupp. Medan de flesta bildades kring lärarhögskolor eller kring tekniska eller ekonomiska yrkesutbildningar fanns det hos filialerna en kärna av universitetsämnen från filosofisk fakultet. De bildade någon form av akademi där kunskap traderades och utvecklades för sin egen skull. På det sättet liknade de ett universitet även om skillnaden var avsevärd både när det gäller bredd och djup.

Mot den bakgrunden var det därför inte så konstigt att högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro startade ett samarbete för att försöka utveckla lärosätena i första hand så att resurser för forskning och längre fram forskarutbildning skulle tillföras dem. Det fanns ett samarbete på rektorsnivå men också mellan prorektorerna där man koncentrerade sig på konkreta frågor kring forskning och forskarutbildning.

Mötena mellan oss prorektorer startade i slutet av 80-talet. Från början var de rätt improviserade men med tiden blev samarbetet mer strukturerat. Mötena hölls med jämna mellanrum och det fanns en form av agenda samt planer vad som skulle göras mellan dem. De tre prorektorerna var förutom jag själv **BengtOve Gustavsson** från Karlstad och **Berth Danermark** från Örebro båda docenter i sociologi.

Europavägar

Efter några inledande möten och diskussioner koncentrerades samtalen till jämförelser mellan satsningarna på forskning vid nya högskolorna i Sverige och ute i Europa. Man kan säga att den högre utbildningen följde samma mönster i Europa med bl.a. en etablering av ett antal nya högskolor. Som vi tidigare nämnt hade man i Sverige varit doktrinär när det gällde att sprida forskning utanför de etablerade lärosätena. Visst fick man forska vid de nya högskolorna men det fick i så fall ske på fritid. Ute i Europa hade man en annan inställning. Kanske hade man insett att om man menar allvar med att den högre utbildningen skulle vila på vetenskaplig grund så krävdes att det fanns vetenskaplig verksamhet vid de utbildande lärosätena. Vi konkretiserade våra tankar genom att studera några av de högskolor som tillkommit efter 1970: University of Warwick i Storbritannien, University of Limerick på Irland, Universität GH Siegen i Tyskland, Université de Maine i Frankrike, Roskilde universitetscenter i Danmark samt Universitetet i Uleåborg i Finland. Arbetet resulterade i skriften *Nya universitet – några olika vägval*. (1990)

Arbetet fortsatte och nu höjdes målsättningen. Vi talade om att få universitetsstatus. Vi fick dessutom nya medarbetare. Gruppen förstärktes med informationschefen Jerker Persson från Växjö och **Lena Eriksson Lindé** från Karlstad också från informationsenheten. Vi insåg att det var viktigt att våra synpunkter måste komma ut i en större krets och att de inte bara skulle rikta sig till akademien. Nästa skrift kallade vi *Vägval* (1992). Den inleds med den retoriska frågan: Ska vi välj den provinsiella vägen eller Europavägen?

Sverige är ovanligt ur ett europeiskt perspektiv genom att ha högskolor med akademisk struktur utan egen forskning och forskarutbildning. Universitet och högskolor av vår typ i andra europeiska länder har de senaste 10-15 åren tagit steget från mindre, provinsiella institut för högre utbildning till universitet med resurser att bygga goda forskarmiljöer. Nu gäller det framtiden för svensk utbildnings- och forskningspolitik. Ska vi välja den provinsiella vägen eller Europavägen? /.../

*I likhet med de nya europeiska universiteten måste vi för att uppnå internationell standard få egna resurser för forskarutbildning och forskning. Valet är självklart: vi måste välja Europavägen. (Ur *Vägval*)*

Språket blir mindre akademiskt och mer uppfordrande. Det var ett budskap som måste komma ut och det var naturligt att informationsenheterna engagerades. Formerna för att få ut budskapet blir viktigt. Någon av oss, BengtOve eller Berth, kom upp med förslaget att lansera skriften och tankarna bakom det i anslutning till riksdagshuset – centrum för det politiska beslutsfattandet i Sverige. I anslutning till plenisalen fanns en gång där man kunde servera mat. Där skulle presentationen ske i oktober 1992 samtidigt som de tre lärosätena bjöd riksdagsmännen på mat. Örebro bidrog med svängig storbandsjazz. Rektorerna medverkade och doktorander vi de tre högskolorna informerade om sina avhandlingsarbeten. Växjö fick ett stort ansvar för de praktiska detaljerna. Tyvärr var jag sjukskriven under sommaren och hösten 1992 så jag kunde varken hjälpa till med förberedelserna eller delta på själva arrangemanget. Men Jerker Persson klarade själv allt förarbete. Enligt alla jag talat med var det hela en succé.

Certifieringsprojektet

Vi träffades på nytt i januari 1993 för att följa upp arbetet med *Vägval*. Uppenbarligen var ett mål för vår verksamhet att bli universitet. Men vad kännetecknar ett universitet? Kan man på något sätt beskriva det genom att ange villkor som måste vara uppfyllda? Det skulle bli vårt nästa projekt. Våra rektorer, **Lennart Andersson** i Karlstad, Hans Wieslander i Växjö samt Ingmar Lind i Örebro, välsignade det och gav oss i uppgift att formulera villkoren och att utarbeta en plan för att uppfylla de kraven. Hur skall man certifiera verksamheten för att uppnå universitetsstatus? En sådan process borde vara rimlig inte minst med tanke på de utvärderingar som gjorts för att få bedriva master/magisterutbildning och få tillsätta professurer.

Under våren 1993 utvecklade vi en svensk "Ackrediteringsmodell". Det var ett försök att få till stånd en nationell diskussion om kriterier för att få universitetsstatus efter en utvärdering. Vi utvecklade en matris med ett antal kvalitetsvariabler i ena dimensionen och tre olika typer av lärosäten i den andra: Högskola, ett förstadium som vi kallade "universitetscentrum" och slutligen universitet. De fem huvudvariablerna vi använde i den första dimensionen var: grundutbildningens omfattning och djup, forskning och

forskarutbildning, internationalisering, miljö samt organisatorisk struktur. Vi försökte operationalisera variablerna genom att ange olika miniminivåer för de tre olika typerna av lärosäten. Naturligtvis testade vi hur våra högskolor klarade sig i vår modell. Det är kanske inte förvånande att de "nästan" uppfyllde villkoren för universitet.

Meningen var att våra rektorer skulle föredra vår modell för utbildningsministern, som då var Per Unckel. De bad i ett brev i februari 1994 om företräde och bifogade vår skrift. Men utbildningsministern hörde inte av sig. Uppenbarligen ville han inte ge sig in i diskussionen. Vi prorektorer diskuterade detta och kom överens om att på olika sätt försöka göra påtryckningar för att få ett sådant möte till stånd. Jag minns att jag försökte dra mitt strå till stacken. När **Bengt Westerberg**, som då var socialminister, hade ett möte i Växjö "bröt jag mig in" och lämnade vårt PM till honom personligen. Han såg inte glad ut och så här i efterhand tror jag att handlingen milt sagt var en aning överilad. Den stärkte nog inte vår sak.

Under resans gång diskuterades om Mitthögskolan också skulle delta i vårt gemensamma arbete. Så blev det inte, men vi hade några gemensamma möten där mer allmänna frågor om spridning av högre utbildning diskuterades. Mitthögskolan hade engagerat **Urban Dahllöf**, som var professor emeritus i pedagogik, i sitt utvecklingsarbete och det var han som ledde diskussionerna. Det arbetet ledde till några artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Men något samarbete med Mitthögskolan om en samlad universitetsansökan blev det inte.

Regeringsskifte – Universitetsansökan - Riksdagsbeslutet

Vid riksdagsvalet 1994 blev det regeringsskifte och en socialdemokratisk regering tog över. Ny utbildningsminister blev **Carl Tham**. En ny skrivelse om ackreditering överlämnades till regeringen och den nya utbildningsministern vidarebefordrade den till UHÄ som anmodades yttra sig över den. Därmed var processen mot ett beslut som ledde till att de tre högskolorna i Karlstad, Växjö och Örebro fick universitetsstatus inledd. Men då var jag inte längre prorektor. Min period avslutades våren 1995. Hans Wieslander hade pensionerats som rektor 1 juli 1994 och Bengt Abrahamsson tillträdde som ny rektor 1 september 1994. Bengt tillsatte en grupp som skulle utarbeta en ansökan om att Högskolan i Växjö skulle bli universitet men i det arbetet deltog av naturliga skäl inte jag. Det blev den nya prorektorn **Eva Larsson-Ringqvist**, som var professor i franska, som övertog min roll. Det efterlängtnade beslutet kom 9 juni 1998. Men innan dess hade ytterligare en pusselbit tillfogats. Ett nytt professorsprogram finansierat av regionala och lokala aktörer hade skapats vid Högskolan i Växjö.

Kapitel 7. Professorsprogram. Mitt arbete efter tiden som prorektor.

Ny rektor

Sedan 1970 hade Hans Wieslander varit ledare för högskoleutbildningen i Växjö. Han var först samordnare vid universitetsfilialen till dess Högskolan i Växjö blev ett självständigt lärosäte och han blev då dess rektor. Den 30 juni år 1994 avgick han med pension. Hans betydelse för utvecklingen av den högre utbildningen i Växjö kan inte överskattas. För Hans var den akademiska friheten omistlig. Han gav inte avkall på högskolans integritet. Samtidigt insåg han värdet av att samarbeta med lokala, regionala och nationella aktörer. Han var den självklare ledaren i universitetsbygget. När han pensionerades fick han en vänbok med titeln *Att bygga för kunskap*.

Efter hans avgång utsågs en ny rektor av regeringen efter genomförande av de processer som lagen föreskriver. Ny rektor blev professor Bengt Abrahamsson som sedan en längre tid varit anställd på deltid vid högskolan. Han tillträdde den 1 september och under två sommarmånader var jag som prorektor tillförordnad rektor.

Ett professorsprogram skapas

Jag hade varit hårt engagerad i rekryteringen av ny rektor under våren 1994 och det hade nog gått ut över mitt arbete med bl.a. samarbetet med Karlstad och Örebro. En sak hade irriterat mig när jag jämförde Växjö med de båda andra f.d. filialerna. De hade båda professorsprogram som bekostades lokalt och regionalt. Ett antal miljoner hade ställts till förfogande för att anställa professorer i centrala ämnen. Något liknande fanns inte i Växjö. Visserligen var professorn i företagsekonomi Bengt Johannisson knuten till Växjö men han var formellt anställd vid Lunds universitet. Bengt Abrahamsson tjänstgjorde vid högskolan men hade sin formella tjänst vid Arbetslivscentrum och dessutom skulle ju han bli rektor. De nya möjligheter som tillkom under Carl Thams första tid som utbildningsminister innebar att Hans Wieslander kunde vidarebefordra de båda nationalekonomerna Harald Niklasson och Jan Ekberg till professorer. Men satsningen på professorer var inte så systematisk i Växjö som de i Karlstad och Örebro.

Valåret 1994 skulle kunna innebära en förändring på den punkten. Valrörelsen kulminerade under augusti månad och lokalt framhöll samtliga partier vikten av att stödja högskolan. Den ansågs central för regionens utveckling. Jag såg en möjlighet att utnyttja situationen och med Bengt Abrahamssons goda minne tog jag kontakt med ledande lokalpolitiker för att diskutera högskolans framtid. Det var de tre kommunalråden i Växjö, socialdemokraten **Carl-Olof "Kula" Bengtsson**, moderaten **Bo Franck** och centerpartisten **Gunnar Elm**, en representant för landstinget, folkpartisten **Yngve Philipsson**, samt länsrådet **Claes Sjöblom** från länsstyrelsen. Kjell Gunnarsson, som då var byrådirektör med ansvar för den ekonomiska planeringen vid högskolan, beräknade kostnaderna för ett treårigt professorsprogram med en professur i varje ämne där vi erhölet rätt att bedriva magisterutbildning. Jag vill minnas att summan blev 20 miljoner kronor. Men vi kunde inte gå ut och begära att lokala och regionala aktörer

skulle betala hela summan. Kjell kunde emellertid hitta resurser så att högskolan skulle kunna betala hälften.

De fem jag tagit kontakt med samlades i slutet av augusti i en av högskolans lektionssalar tillsammans med Kjell och jag själv. Jag presenterade våra tankar om ett professorsprogram och nämnde naturligtvis satsningarna i Karlstad och Örebro. Kjell gick igenom de ekonomiska förutsättningarna. Reaktionerna var blandade men alla insåg att något borde göras. Ett av kommunalråden sa: "Vad tusan har vi att välja på?" Något kommunalråd tyckte att Växjö kommun inte ensam skulle stå för den kommunala satsningen utan att alla kommuner i Kronobergs län borde dela på den efter storlek och förmåga. Men jag kände på mig att alla insåg att det egentligen inte fanns något alternativ efter vallöftena om satsning på högskolan. Jag vill minnas att mest positiva var länsstyrelsens och landstingets representanter som båda verkade tycka att satsningen var självklar.

I september efter valet kallade Bengt Abrahamsson till ett frukostmöte där professorsprogrammet skulle diskuteras. Jag var med, men det var Bengt som ledde övningen, som slutade i enighet och arbetet med att förverkliga professorsprogrammet kunde sättas igång under hans ledning. För att fördela professurerna på ämnen skulle man utgå från UHÄ:s beslut om magisterrättigheter. Jag hade bara en kort tid kvar som prorektor och det var naturligt att lämna över till andra och så småningom återgå till mitt arbete som matematiklärare. Som sådan kunde jag glädjas åt att en av professurerna i programmet kom att avse matematik och så småningom anställdes **Andrei Khrennikov** som den första professorn i matematik i Växjö.

Södras satsning på skog och trä

I slutet av 1990-talet donerade Södra en stor summa pengar till Högskolan i Växjö för att bygga upp grundläggande högskoleutbildning, forskning och forskarutbildning inom området "Skog och trä". Detta måste ha stärkt högskolans ansökan om att få universitetsstatus. Då donationen tillkännagavs var jag inte längre prorektor och jag var aldrig involverad i arbetet med att implementera de verksamheter som donationen avsåg. Jag kunde som de flesta av högskolans medarbetare konstatera att donationen innebar en betydande utvidgning av högskolans verksamhetsområde.

Drivhuset

En lördag under våren 1995 ringde det på telefonen hemma. Det var en ung ekonomistudent som ville tala med mig. Han hade idéer om hur man skulle bilda en enhet som skulle hjälpa studenter att starta egna företag. Idéerna hade han fått från Göteborg. Tydligt hade han förgäves försökt få tag på någon som kunde hjälpa honom men misslyckats. Han var ganska frustrerad. Vi stämde möte på Campus och jag låste upp och släppte in honom och vi satte oss på mitt tjänsterum. Jag vill minnas att det regnade och att han var sur både invärtes och utvärtes, men tinade upp allteftersom han berättade om sina tankar. De var intressanta men jag tyckte inte jag var rätt person att hjälpa honom tillrätta. Det krävdes mer kunskap om de juridiska villkoren för att bilda en sådan enhet än vad jag hade så vi kom överens om att träffas under veckan och då skulle högskolans administrative chef Bo Paulsson vara med. Min nya bekantskap skulle också ta med sig en studiekamrat som hade samma idéer. Så blev det och det visade sig

att idén till en enhet som skulle stimulera studenterna att starta egna företag ursprungligen kom från Karlstad och den hade fått namnet Drivhuset. Efter en del diskussioner kunde Drivhuset i Växjö sjösättas, ekonomiska förutsättningar kunde skapas och en styrelse bildades. I början var de båda ekonomistudenterna som startade det hela anställda på deltid men efter en tid tog andra studenter över. Jag var själv med i den första styrelsen men ställde min plats till förfogande en tid efter det jag slutat som prorektor. Drivhuset finns fortfarande kvar efter över 25 år. Att ha hjälpt till med att starta Drivhuset var nog min sista insats som prorektor och det är med viss tillfredsställelse jag idag går förbi deras lokal och utställningsmonter vid entrén till universitetets huvudbyggnad i Växjö.

Min tid som prorektor går ut, ny prorektor utses och jag återgår som matematiklärare på heltid

Hösten 1995 avgick jag som prorektor och ersattes av Eva Larsson Ringqvist. Det var naturligt att hon övertog min roll i arbetet med ansökan om att Växjö högskola skulle få universitetsstatus. Själv kunde jag återgå till undervisning på heltid. En del uppdrag behöll jag under några år. Jag var t.ex. ledamot av Kunskapsbron som var ett samarbetsorgan mellan lärosätena i Sydsverige och näringslivet.

Matematikundervisningen

Jag hade förvisso undervisat hela prorektorstiden men nu kunde jag ägna all min tid åt den. **Lennart Hellström**, som tidigare varit anställd på Teknikum, hade anställts som universitetslektor i matematik. Han hade en forskningsbakgrund från Uppsala universitet. Lennart hade haft huvudansvaret för matematikundervisningen under 80- och 90 talet. Tillsammans med **Staffan Morander**, som var universitetsadjunkt, skrev Lennart och jag en del läromedel som användes nationellt. En rad yngre amanuenser anställdes och de vitaliserade miljön. Många av dem skulle senare disputerar. I början av 90-talet kunde **Börje Nilsson** anställas som universitetslektor. Han var docent i tillämpad matematik och hade en bakgrund från industrin. Med honom fick forskningen och forskarutbildningen inom matematiken fart. Den utvecklingen förstärktes när Andrei Khrennikov anställdes som professor.

Själv hade jag under min tid som prorektor utvecklat och lett några kortare kurser för lärarutbildningen bl.a. en i matematikens historia. Jag hade också i början av 90-talet fått medel av det nybildade Grundutbildningsrådet för att göra försök inom matematikundervisningen för högskoleingenjörer. Men efter det att jag avgått som prorektor ökade mitt engagemang för undervisningen väsentligt. Vi sjösatte i slutet av 90-talet tillsammans med datavetenskap, där **Mathias Hedenborg** var drivande, ett större projekt om examinationsformer också det med medel från Grundutbildningsrådet. Det blev rätt omtalat och jag fick åka land och rike runt för att berätta om vad vi gjort och hur det slagit ut. Sådana projekt har en tendens att ge förändringar en kortare tid men sedan gör man som vanligt igen. Så var fallet också med detta försök till innovation. I längden blev de nya metoderna för personalkrävande och därmed för dyra, men jag tror man inte ska underskatta två effekter. Under en period samlades institutionens lärare kring ett projekt och diskuterade undervisnings- och examinationsformer. Det hade, menar jag, en positiv effekt på arbetsklimatet även på längre sikt. Även om man efter en tid övergick till de vanliga beprövade formerna så

hade man fått pröva på något nytt och skaffat sig fler verktyg som kunde användas för att i mindre skala förbättra undervisningen.

Hade denna verksamhet någon betydelse för att få universitetsstatus? Naturligtvis inte – åtminstone inte direkt. I det arbetet handlade det om att få resurser för forskning och forskarutbildning. Men om man vill ha universitetsstatus måste man ha en fungerande undervisning på grundutbildningsnivå och att förvalta och utveckla den kan ses som ett sätt att stärka grunden för ett universitetsbygge. Om den dessutom låter tala om sig är det inget fel. I själva verket var en fungerande grundutbildning ett nödvändigt villkor för att få universitetsstatus. Den undervisning som gjordes i det tysta ute på de olika institutionerna var själva grunden för högskolans utveckling mot universitet.

Doktorandernas villkor

Även om jag inte deltog i högskolans arbete med ansökan om universitetsstatus kom jag, efter det jag avgått som prorektor, att delta i ett arbete som hade beröringspunkter med de nya högskolornas strävan att ge grundutbildningen den vetenskapliga grund som högskolelagen kräver. Jag blev tillfrågad av **Agneta Bladh**, som då var universitetskansler, om att ingå i en arbetsgrupp som skulle se över doktorandernas villkor. Det uppdraget föreföll mig intressant. Arbetet leddes av en professor i historia vid Stockholms universitet och den fråga som kom att dominera diskussionerna var villkoren för de kvinnliga doktoranderna och hur regelverket skulle utformas för att få en mer jämställd fördelning av forskarstuderande. Jag var den ende representanten i arbetsgruppen från de nya högskolorna och såg en möjlighet att ta upp villkoren för alla de lärare vid de nya högskolorna som försökte meritiera sig genom att avlägga doktorsexamen. Då jag kände många av dem, som centralt handlade den typen av frågor vid de olika lärosätena, var det inte svårt för mig att få ett statistiskt underlag som angav antalet forskarstuderande vid de nya högskolorna i landet och till vilka universitet de var knutna. Jag presenterade mina siffror vid ett sammanträde och de flesta var förvånade: "Är det så många? Det hade jag inte en aning om!" Tyvärr har jag inte kvar resultatet av undersökningen men jag är säker på att antalet doktorander var några hundra. Ordföranden lovade att presentera min lilla undersökning för tjänstemän och politiker högre upp i hierarkin. Förmodligen gjorde han det och möjligen kan det ha påverkat centrala myndigheter att se litet annorlunda på de nya högskolornas krav på reell forskningsanknytning.

Ett nytt universitet

Riksdagsbeslutet om Högskolan i Växjö tillsammans med högskolorna i Karlstad och Örebro skulle få universitetsstatus tog, som tidigare sagts, den 9 juni 1998 och det nya universitetet invigdes i januari 1999. En ståtlig invigning inför ett fullsatt konserthus i Växjö markerade början till en ny era med högtidliga tal och med musik. Där var gäster från hela det akademiska Sverige, från offentlig förvaltning, från regering, från näringsliv och naturligtvis från studentkårer. Statsminister **Göran Persson** höll tal, Lunds universitets rektor höll tal liksom det nya universitetets rektor Bengt Abrahamsson. Universitetskanslern var där och rektorer från landets universitet och högskolor. Och naturligtvis lärare, personal och studenter från det nya universitetet.

En ny era hade inletts. Insatser på många nivåer hade burit frukt. Arbetet med att ge grundutbildningen en forskningsanknytning värt namnet hade lyckats. Forskar-

utbildning kunde komma igång på allvar. Redan under våren 2001 kunde den första disputationen vid Växjö universitet äga rum. Först ut var **Thorbjörn Nilsson** som disputerade i sociologi på avhandlingen *Den lokalpolitiska karriären: en socialpsykologisk studie av tjugo kommunalråd*. Thorbjörn är nu biträdande universitetsdirektör vid Linnéuniversitetet. Naturligtvis hade han påbörjat sina doktorandstudier före 1999 men kunde nu formellt antas som doktorand vid Växjö universitet och disputera där.

Forskarutbildningen betydde mycket för institutionernas inre liv. Den medverkade till en nödvändig förnyring och hindrade det som ibland kallas förgubbning. Institutionerna kunde nu på ett helt annat sätt än tidigare vara en motor i samhällsutvecklingen. Resultat och metoder från forskningsfronten kunde tillämpas på olika frågeställningar ute i samhället inte minst på regional nivå. Kunskap kunde sättas i rörelse för en hållbar utveckling.

Under de första åren installerades en rad hedersdoktorer som gjort särskilda insatser för att utveckla Växjö universitet. Av dem vill jag särskilt framhålla professor **Carl-Gustaf Andrén** som var rektor för Lunds universitet 1977-80 och universitetskansler 1980-87. Han var ett stöd och en viktig samtalspartner under hela resan från universitetsfilial till universitet. Andra hedersdoktorer är **Ingvar Kamprad** – en representant för småländsk företagarganda och **Bertil Vallien** – en representant för den småländska glasblåsartraditionen.

Bengt Abrahamsson avgick som rektor redan hösten 1999 efter väl förrättat värv och han ersattes av **Magnus Söderström**, som var professor i pedagogik vid Uppsala universitet. När Magnus avgick 2003 ersattes han av **Johan Sterte**. Johan var född och uppvuxen i Älmhult och hade tagit studentexamen på Teknikum i Växjö. Han var professor i kemisk teknologi vid Luleå tekniska universitet. Han slutade som rektor i Växjö i september 2009 och prorektor Lena Fritzén var under höstterminen 2009 vikarierande rektor. Vårterminen 2010 slogs Växjö universitet samman med Högskolan i Kalmar och bildade Linnéuniversitetet och härmed inleddes en ny epok. Då var jag sedan flera år pensionär och berättelsen om den tiden ligger utanför målsättningen med denna skrift.

Efterord

År 1999 fick alltså Högskolan i Växjö universitetsstatus och 2010 bildades Linnéuniversitetet genom en sammanslagning av Växjö universitet och Högskolan i Kalmar. Så kom de tankar som låg bakom projektet med sydostuniversitet delvis att realiseras. Den förste rektorn för Linnéuniversitetet var **Stephen Wang**, som var professor i fysik, och han efterträddes 2017 av Peter Aronsson, professor i historia.

Universitetsstatusen och inte minst bildandet av Linnéuniversitetet, innebar en expanderings inom snart sagt alla områden. Vårdutbildningarna i Växjö och Kalmar blev en del av universitetet liksom en del av landets polisutbildning. Antalet studenter ökade och under några år var Linnéuniversitetet ett av de lärosäten i landet som hade högst söktryck. Forskningsmedlen ökade och alltfler forskare fick externa medel från vetenskapsråd och stiftelser. Så småningom bildades Familjen Kamprads stiftelse där Linnéuniversitetet fick en speciell ställning. År 2021 hade Linnéuniversitetet 41 000 studenter motsvarande 17 000 heltidsstudenter, över 2 100 anställda, 180 professorer och 315 forskarstuderande. De totala intäkterna var över 2 miljarder kronor fördelade på ca 70 procent utbildning och ca 30 procent forskning och forskarutbildning. När filialen startade 1967 kunde samtliga anställda samlas runt fikabordet och när jag under några år på 90-talet var ordförande i forskningsnämnden hade vi tilldelats ca 50 000 kronor för forskningsanknytning. Utvecklingen hade varit fantastisk och en stor del av resursökningen kan härledas till att de båda högskolorna gått samman och blivit ett universitet.

Men en fortsatt positiv utveckling förutsätter att universitetet inte slår sig till ro utan att det ständigt arbetar för att erövra ny kunskap, att stärka samarbetet med omvärlden och inte minst att ge studenterna en utbildning som innehåller förståelse för hur kunskapen kan användas, hur den utvecklats genom åren och hur den kan utvecklas i framtiden. Ett universitet värt namnet är ett universitet i rörelse mot något nytt men också ett universitet där reflektion och eftertänksamhet är ledstjärnor och till syvende och sist skall dess verksamhet komma samhället till godo. Och målsättningen ska vara hög. I *Drömmen om ett universitet* skriver Hans Wieslander:

Sikta mot stjärnorna; universitetet i Växjö tänker bli det första lärosätet i sydligaste Sverige där en forskare får nobelpriset. Löjets skimmer kan falla över denna naiva formulering. Må så vara – det väsentliga är att skapa "go and spirit" – god vilja och oändliga ambitioner.

Det var en tvehågsen matematiklärare som 1967 sökte en tjänst som matematiklärare vid den nybildade universitetsfilialen i Växjö. Han tyckte att bytet från Lunds universitet med dess långa traditioner och vetenskapliga anseende till en liten nystartad enhet i Småland var ett misslyckande. Men i ett ögonblick av klarhet i den småländska naturen insåg han att där fanns möjligheter. Han kunde vara med och starta något nytt där han fick spela en roll. Och visst blev han besannad. Filialen med några hundra studenter och med ett tiotal anställda utvecklades under de trettiofem år han arbetade där till ett självständigt universitet med flera tiotusentals studenter och över tvåtusen anställda. Det som 1967 började på ett våningsplan på Norra Esplanaden 29 finns idag i ett tiotal

större byggnader på ett av Sveriges vackraste campus. Och han är tacksam över att få ha varit med om detta, om framgångar och motgångar, om den nära kontakten med studenter och kollegor, om samtalen över ämnesgränserna, om kontakterna med samhället utanför högskolan, om kampen för att få forskning och forskarutbildning. Allt detta har gett hans yrkesliv ett innehåll som han knappast hade fått som medarbetare på en stor institution även om den hade högt internationellt vetenskapligt anseende med forskare i den absoluta världseliten.

Litteratur

Att bygga för kunskap. Festskrift till Hans Wieslander. Nya Doxa 1994.

Elisabeth Stenborg red, *Den gode läraren och det goda lärosätet. Vänbok till Anders Tengstrand.* Växjö University Press 2002

En forskande blick. Presentation av forskningen vid Högskolan i Växjö. Högskolan i Växjö. 1990

Från högskola till universitet. Ansökan från Högskolan i Växjö att benämnas universitet. 1997

Gerth Christiansson, *Videum – steget in i framtiden.* Videum 2004

Nils-Eric Sahlin, Torsten Hägerstrand, Anders Karlqvist, Åke E. Andersson, *Från regional högskola till internationellt universitet.* Högskolan i Kalmar, Högskolan i Karlskrona/Ronneby, Högskolan i Växjö, Sydsvenska Handelskammaren 1990

Sydsvenska Dagbladet, lördagen 23 september 1967

Hans Wieslander, *Historien om en högskola. Universitetsfilialen och Högskolan i Växjö. 1967-1977.* Växjö 1997

Hans Wieslander, *Drömmen om ett universitet.* Växjö 1999

Hans Wieslander, *Vägar. Ett axplock av publicerade artiklar 1954-2014.* Linnaeus University Press 2014.